

СНД – стратэгія
узаемадзеяння
у фармаце 12 дзяржаў

Стар. 2

Апошняя
вандроўка
года з Яўгенам
Казюлем
Стар. 9

Кошт
у Беларусі
1 000 рублёў.

Газета выходзіць
у другі і чацвёрты
чацвер месяца.

7 снежня, 2006

Газета з Беларусі

Голас Радзімы

№ 49-50 (3023-3024)

Выдаецца з 1955 года

У гродзенскім Свята-Пакроўскім кафедральным саборы загучалі новыя званы. Выраблены яны на сродкі прыхаджан. У вы-

ніку ўрачыста і велічна загучаў зван адзінаццаці званоў. Новыя званы вагой 500, 200, 16 і 8 кілаграмаў адліты з волава і медзі на

мінскім прадпрыемстве “Адменае ліццё”. Яны выраблены да святкавання 100-годдзя галоўнага храма Гродзенскай епархіі.

Загучалі новыя званы

Дзяржава і дыяспара

Беларусь і Расія дамовіліся аб садзейнічання і суайчыннікам

Беларусь і Расія будуць аказваць розныя віды садзейнічання, у тым ліку фінансавыя грамадскім арганізацыям нацыянальных меншасцяў беларусаў і расіян, якія дзейнічаюць на тэрыторыі дзвюх краін. Гэта прадугледжана пратаколам аб супрацоўніцтве, які падпісалі ў Маскве Упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Леанід Гуляка і намеснік кіраўніка Дэпартаменту міжнацыянальных адносін Мінрэгіёнразвіццё Лідзія Дзячэнка.

ле пратакола, бакі маюць намер праводзіць маніторынг становішча беларусаў, якія пражываюць у Расіі, і расіян у Беларусі.

Эдуард ПІВАВАР.
НА ЗДЫМКУ: Леанід ГУЛЯКА і Лідзія ДЗЯЧЭНКА.
Фота БелТА.

Дакументам прадугледжваецца таксама правядзенне разнастайных семінараў, “круглых сталоў”, фестываляў нацыянальных культур, абмеч інфармацый.

Павод-

Працяг тэмы **стар. 3**

Ад рэдактара

Час перамен

Шаноўныя чытачы “Голасу Радзімы”! Павінны паведаміць Вам пра змены, якія адбываюцца ў рэдакцыі. З 1 студзеня 2007 года “Голас Радзімы” разам з газетай “The Minsk times” і часопісам “Belarus” увойдзе ў інфармацыйны холдынг пры рэдакцыі газеты “Советская Белоруссия” — “Беларусь сегодня”, што дазволіць зрабіць выданне для замежных чытачоў больш цікавым і інфармацыйна насычаным.

Як Вы ўжо ведаеце, бясплатная рассылка газеты ліквідавана, але газету можна атрымаваць сучасным, цывілізаваным спосабам — праз падпіску. Чым больш падпісчыкаў будзе ў газеты, тым больш шанцаў, што “Голас Радзімы” акрыяе ў новых умовах, а не ператворыцца ў дадатак.

У гэтым нумары нагадаем пра тых, хто працаваў у выданні ў апошнія во сем гадоў.

Візітоўка

Наталля САЛУК.
Нарадзілася ў 1952 годзе ў Мазыры. Скончыла факультэт журналістыкі БДУ. Працавала ў беларускамоўных выданнях “Чырвоная змена”, “Настаўніцкая газета”. З 1990 па 1999 год — у прэс-службе парламента Беларусі. З 1999 года — галоўны рэдактар газеты “Голас Радзімы”.

Зваротная сувязь

Чэхія

Паважанае рэдакцыя газеты “Голас Радзімы”! Ад імя кафедры дзякую за газету, якую нам пастаянна дасылаеце.

З павагай,
Іна КАЛІТА, супрацоўнік кафедры багемістыкі і славістыкі ўніверсітэта Я.Э. Пуркыне.

Стар. 13

Шведскі рэжысёр Кай Полак удастоены прызам Прэзідэнта Беларусі “За гуманізм і духоўнасць у кіно”. Гран-пры “Лістапада-2006” у расійскага фільма “Мне не баліць”.

XIII Мінскі міжнародны кінафестываль завяршыўся “лістападам” прызой

Стар. 2

Любімым публікі і журы кінафестывалю “Лістапад-2006” стаў фільм шведскага рэжысёра

Кая Полака “Як на нябёсах”. Кіраўнік аддзялення пасольства Швецыі ў Мінску Стэфан Эрыксан чатыры разы паднімаўся на сцэну ў час урачыстай цырымоніі закрыцця Мінскага міжнароднага кінафестывалю “Лістапад-2006”. Першай узнагародай стаў спецыяльны прыз Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За гуманізм і духоўнасць у кіно”. Журы гледачоў прысудзіла гэтай стужцы прыз “Серабро “Лістапада”. Паводле рашэння міжнароднага жу-

Глядзіце “Беларусь-ТБ”. LMI-1, 75° у. д.

“АРБІТЫ ЖЫЦЦЯ”
17 снежня ў 15.30

Тэлеперадача расказа пра Мікалая Пятровіча Кузьміча, унікальнага рэстаўратара Крыжа Ефрасінні Полацкай. За гэту працу ў 1998 годзе М. Кузьміч быў удастоены Дзяржаўнай прэміі, ордэна Уладзіміра 3 ступені і медаля Мікалая Астрожскага.

“БЕЛАРУСЬ У АСОБАХ”
“Міхаіл Пташук”
16 снежня ў 15.30

Да Дня беларускага кіно — 17 снежня.
Фільм прысвечаны памяці вядомага беларускага кінарэжысёра, народнага артыста Рэспублікі Беларусь, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Міхаіла Пташук. Яго фільмы “Гульня ўяўлен-

ня”, “У жніўні 44-га” і іншыя ўвайшлі ў залаты фонд.

“НА ВЁСКУ
ДЗЯДУЛІ МАРОЗУ”
23 снежня ў 14.05

Беларускі Дзед Мароз жыве ў Белаўжскай пушчы, ён стараецца, каб лісты дзетак ніколі не заставаліся без адказу.

“БЛАГОВЕСТ”
24 снежня ў 07.30

Па грыгарыянскім календары надыходзіць свята Ражджства Хрыстова. Яму і прысвечаны гэты выпуск праграмы. Тэлегледачы даведаюцца аб каталіцкай традыцыі святкавання Ражджства, аб абрадах, якія існуюць у Беларусі.
***Час выхаду перадач — мінскі.
www.belarus-tv.by

Спорт

Барысаўскі БАТЭ трэці раз стаў чэмпіёнам Беларусі па футболе

У Брэсце завяршыўся апошні матч 16-га чэмпіянату Беларусі па футболе.

У горадзе над Бугам сталічныя дынамаўцы не змаглі выйграць у брэсцкага “Дынама” — нічыя 0:0.

Такім чынам, мінчане, набраўшы 52 ачкі, занялі другое месца.

А чэмпіёнам трэці раз сталі футбалісты барысаўскага БАТЭ, якія набралі 54 ачкі. Бронзавыя ўзнагароды дасталіся экс-чэмпіёну краіны салігорскаму “Шахцёру”, у якога 51 ачко.

Вышэйшую лігу пакідаюць

сталічны “Лакаматыву” і бабруйскае “Белшына”, якіх замяняць лепшыя каманды 1-й лігі — “Мінск” і “Смаргонь”.

Подыум

“...А зімой рыхтуемса да лета”

У Мінску прайшоў Тыдзень моды Беларусі “Вясна-лета 2007”

У рамках тыдня адбыліся вечэрнія паказы аўтарскіх калекцый беларускіх дызайнераў Андрэя Варашкевіча, Наталлі Поткінай, Вольгі Асіпенкі і Анжалікі Папроцкай. Арганізатарамі Тыдня моды і “Паркалёвага балю” выступілі канцэрн “Беллётпрам”, Беларускі цэнтр моды і Баранавіцкае вытворчае баваўнянае аб’яднанне. Тыдзень моды праводзіўся пры падтрымцы жонкі міністра замежных спраў Беларусі Маргарыты Мартынавай.

НА ЗДЫМКУ: мадэль з аўтарскай калекцыі Андрэя Варашкевіча.
Фота Наталлі АБЛАЖЭЙ, БелТА.

Навіны з Беларусі
www.Belarus21.by/main

Да ўвагі чытачоў!

Наступны нумар газеты “Голас Радзімы” выйдзе 21 снежня 2006 года

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Малдова	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразілія	Егіпет	Казахстан	Кыргызстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В’етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	ПАР	Славакія	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вялікабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

“Голас Радзімы”
ў 52 краінах

СНД – стратэгія узаемадзеяння ў фармаце 12 дзяржаў

Прэзідэнты краін СНД сустрэліся ў Мінску

28 лістапада Мінск быў цэнтрам палітычнага жыцця Садружнасці Незалежных Дзяржаў — у будынку Нацыянальнай бібліятэкі прайшло пасяджэнне Савета кіраўнікоў дзяржаў-удзельніц СНД. Удзел у саміце прынялі прэзідэнты Беларусі, Азербайджана, Арменіі, Грузіі, Казахстана, Кыргызстана, Малдовы, Расіі, Таджыкістана, Узбекістана, Украіны, Туркменістан быў прадстаўлены намеснікам прэм'ер-міністра.

Кіраўнікі дзяржаў СНД пачалі перамовы ў вузкім складзе. Як адзначыў на сустрэчы Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка, стратэгія будучага ўзаемадзеяння ў фармаце 12 дзяржаў Садружнасці — цэнтральная тэма дыскусіі мінскага саміта СНД. Доклад аб павышэнні эфектыўнасці СНД унесены на разгляд прэзідэнтаў Групаў высокага ўзроўню.

Беларускі лідэр адзначыў неабходнасць умацаваць пазіцыі СНД на міжнароднай арэне. Паводле яго слоў, гэтак павінны саздзейнічаць узмацненне ўзаемадзеяння і падтрымка працэсаў інтэ-

рацыі ў Садружнасці.

“У СНД, на жаль, часта справы адставалі ад прымаемых рашэнняў. Аднак нельга ігнараваць той факт, што напрацоўкі Садружнасці леглі ў аснову Еўразійскага эканамічнага супольніцтва. А ваенна-тэхнічнае супрацоўніцтва атрымала фармат Арганізацыі Дагавора аб калектыўнай бяспецы”, — падкрэсліў Прэзідэнт.

Аляксандр Лукашэнка канстатаваў: у дзейнасці Садружнасці ёсць складанасці, але, нягледзячы на гэта, “мы не павінны спыняцца”.

“Трэба сумяшчаць нацыянальныя і агульныя інтарэсы, каб больш эфектыўна распараджацца існуючым патэнцыялам Садружнасці, распрацаваць прадукцыйную мадэль узаемадзеяння СНД з іншымі інтэграцыйнымі аб'яднаннямі”, — перакананы кіраўнік дзяржавы.

“Ёсць усе падставы гаварыць аб тым, што мы яшчэ не страцілі крэдыт даверу насельніцтва. І гэта нельга ігнараваць”, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. Ён таксама

адзначыў, што гэты саміт СНД — у цэнтры ўвагі краін не толькі блізкага, але і далёкага замежжа.

На пасяджэнні Савета кіраўнікоў дзяржаў былі абмеркаваны шляхі развіцця СНД. Прэзідэнт Беларусі падкрэсліў важнасць таго, што ўдзельнікі сустрэчы звярнуліся да пытання рэфармавання і ўдасканалення Садружнасці. Пры гэтым ён адзначыў, што “Мінск заўсёды быў добрай пляцоўкай для вырашэння тых або іншых пытанняў”.

“Беларусь была і застаецца актыўным прыхільнікам развіцця інтэграцыйных працэсаў на постсавецкай прасторы”, — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

Прэзідэнт Беларусі падзякаваў усім кіраўнікам дзяржаў, якія прыехалі ў Мінск на саміт. Ён таксама выказаў удзячнасць за цёплыя словы, якія прагучалі ў адрас беларускага народа.

Для разгляду на саміце ў цэлым было падрыхтавана каля 20 дакументаў. Трынаццаць з іх прадугледжвалася падпісаць без абмеркавання: Дагавор дзяржаў-удзельніц

СНД аб процідзеянні легалізацыі (адмыванню) злучынных даходаў і фінансаванню тэрарызму, Пагадненне аб абароне ўдзельнікаў крымінальнай судавытворчасці, Праграму супрацоўніцтва дзяржаў-удзельніц у барацьбе супраць ганяло людзьмі на 2007-2010 гады і іншыя. Астатнія дакументы былі падпісаны пасля ўзгаднення пазіцыяў на сустрэчы ў вузкім фармаце.

Як адзначыў выканаўчы сакратар СНД Уладзімір Рушайла, кіраўнікі дзяржаў на базе даклада Групаў высокага ўзроўню па пытаннях павышэння эфектыўнасці СНД правялі “абмен думкамі па тэме ўдасканалення і рэфармавання Садружнасці і перспектывах яго развіцця”. Былі таксама разгледжаны пытанні, што датычацца заяў кіраўнікоў дзяржаў — удзельніц СНД, аб актывізацыі супрацоўніцтва ў барацьбе з незаконнай міграцыяй. Па выніках абмеркавання былі падпісаны адпаведныя рашэнні, адзначыў У. Рушайла. Выключэнне склаў толькі праект заявы кіраўнікоў дзяржаў-удзельніц СНД аб дагаворна-пра-

вавым афармленні дзяржаўных межаў паміж дзяржавамі-ўдзельніцамі СНД, па якім кансэнсусу прэзідэнты знайсці не змоглі.

На выніковай прэс-канферэнцыі Прэзідэнт Казахстана Н. Назарбаеў адзначыў, што кіраўнікі дзяржаў-удзельніц СНД адзіныя ў думцы, што неабходна павысіць эфектыўнасць Садружнасці.

Падчас прэс-канферэнцыі было зададзена пытанне адносна магчымасці выхаду з СНД Грузіі. Паводле слоў У. Рушайлы, на афіцыйным жа ўзроўні ніякіх дакументаў ад Грузіі аб выхадзе з СНД не паступала. Са свайго боку Н. Назарбаеў адзначыў, што падчас саміта ўсе прэзідэнты прымалі ўдзел у дыскусіі, а таму можна сказаць, што СНД па меншай меры нікому не перашкаджае.

Наступны афіцыйны саміт кіраўнікоў краін СНД адбудзецца ў Душанбе.

Падрыхтаваў Зміцер МУР.
НА ЗДЫМКУ: удзельнікі саміта кіраўнікоў дзяржаў-удзельніц СНД у Мінску.
Фота БелТА.

Пасляслоўе

XIII Мінскі міжнародны кінафестываль завяршыўся “лістападам” прызоў

Пачатак на 1-й стар
ры кінамаграфістаў, акцёру Мікаэля Нюквісту, які сыграў ролю ў фільме “Як на нябёсах”, аддадзены прыз “За лепшую мужчынскую ролю”. Журы кінапрэсы свой прыз таксама аддало шведскай стужцы.

Прымаючы ўсе гэтыя ўзнагароды, Стэфан Эрыксан сказаў, што як для яго, які вельмі хацеў паказаць беларускаму глядачу карціну, так і для аўтара такі гучны поспех стаў вялікай нечаканасцю. “Гэта стужка добра вядома ў нас на радзіме, у ёй іграюць лепшыя акцёры, але аб такой высокай ацэнцы работы мы і не думалі”, — сказаў кіраўнік аддзялення Пасольства Швецыі.

Некалькі ўзнагарод і ў фільма расійскага рэжысёра Аляксея Балабанава “Мне не баліць”. Менавіта гэтай рабоце аддало Гран-пры “Золата Лістапада” журы глядачоў.

Міжнароднае журы кінамаграфістаў прысудзіла актрысе Інзе Аб-олдзінай за ролю ў карціне “Мне не баліць” дыплом “За лепшую жаночую ролю другога плана” і сцэнарысту Валерыю Мнацакову спецыяльны дыплом “За лепшы сцэнарыі”.

У ліку пасяховых таксама названа работа расійскага рэжысёра Міхаіла Сегала “Франц + Паліна”. У гэтага фільма спецыяльны дыплом журы кінапрэсы і дзве ўзнагароды ад прафесійнага журы — прыз імя народнага артыста СССР Віктара Турава “За лепшы дэбют” і прыз імя заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Юрыя Марухіна “За лепшую апэратарскую работу”.

Міжнароднае журы кінамаграфістаў прыз “За лепшую рэжысуру” прысудзіла рэжысёру Кену Лоўчу за фільм “Вецер, які калыша верас”, прыз “За лепшую жаночую ро-

лю” — актрысе Мікаэля Клінгер, якая знялася ў карціне “Рэквіем” (Германія).

У конкурсным паказе кінафору-му “Лістапад-2006” прымалі ўдзел дзве беларускія работы: “Я помню...” Сяргея Сычова і “Спакуса” Маргарыты Касымавай. Фільм Сяргея Сычова ўдастоены бронзавай узнагароды XIII Мінскага міжнароднага кінафестывалю “Лістапад-2006” па рашэнні журы глядачоў.

Дыпламамі і спецыяльнымі дыпламамі былі адзначаны таксама карціны “Выдаваць сябе за ахвяру” (Расія), “Зайтра раніцай” (Сербія), “Заснулае дзіця” (Бельгія — Марока), “Месячны хлопчык” (Іран), “Калі б я мог пражыць іншае жыццё” (Японія) і іншыя.

Заклучным акордам кінамаграфічнага свята стала прысвечаная “Лістападу” песня, напісаная

кампазітарам Вадзімам Рузавым на словы пазтэсы Настасі Лебедвай. Своеасаблівы гімн фестывалю прагучаў у выкананні ансамбля “Сябры”.

Высокі ўзровень арганізацыі кінафору “Лістапад-2006” пацвярджае пашырэнне геаграфіі ўдзельнікаў. У гэтым годзе на кінафестывалі прадстаўлялі свае работы 24 краіны. Больш як 50 творчых сустрэч і прэс-канферэнцый прайшло ў Мінску ў дні “Лістапада”. Гасцямі беларускай сталіцы былі Леанід Мазгавой, Ігар Угольнікаў, Віктар Мярэжка, Аляксандр Парахаўшчыкоў, Мікіта Міхалкоў і многія іншыя вядомыя кінамаграфісты, акцёры і рэжысёры. Жаданне супрацоўнічаць з кінастудыяй “Беларусьфільм”, працаваць з беларускімі акцёрамі выказалі многія рэжысёры, у прыватнасці, старшыня міжнарод-

нага журы кінамаграфістаў “Лістапад-2006” народная артыстка Расіі рэжысёр Святлана Дружыніна, японскі рэжысёр Хірокі Хаяшы.

Больш як 130 мастацкіх, кароткаметражных, мультыплікацыйных фільмаў з 18 па 25 лістапада паглядзелі глядачы не толькі ў Мінску, але і ў Віцебску, Бабруйску і іншых гарадах рэспублікі. Больш як 30 тысяч глядачоў наведвалі кінапаказы ў дні “Лістапада-2006”. Юны глядач ацаніў выдатны фестываль “Лістападзік”, дзе асобнай праграмай быў выдзелены конкурс анімацыйных фільмаў. На конкурсных паказах малага фестывалю пабывалі больш як 13 тысяч юных глядачоў.

Жанна КАТЛЯРОВА.

Візітоўка

Кацярына НЕМАГАЙ.
Нарадзілася ў 1984 годзе ў Мінску. Працуе ў "Голасе Радзімы" аглядальнікам з 2005 года. Супрацоўніца з рэдакцыяй пачала пасля 3-га курса журфака БДУ. У 2006 годзе абараніла дыпломны праект — "Роля дзяржавы і СМІ Беларусі ў забеспячэнні інфармацыйных патрэб беларускай дыяспары". Рыхтуе матэрыялы пра ўзаемадзеянне дзяржавы і дыяспары. Займаецца падрыхтоўкай інфармацыйных бюлетэняў для беларусаў Літвы, Казахстана, Украіны.

Турызм: сустрэчны рух

Мінулае больш чым трох мільёнаў суайчыннікаў у розных краінах свету непаруйна звязана з нашай краінай. Амаль кожны з іх з цягам часу сутыкаецца з праблемай паслаблення сувязяў з Радзімай: усё менш становіцца родных, губляюцца кантакты з сябрамі. Але прага бываць у Беларусі застаецца. Каб не згубіць сувязі з Беларуссю, суайчыннікі распрацоўваюць турысцкія праекты, складаюць маршруты, падтрымліваюць дзяржаўныя ініцыятывы па развіцці настальгічнага турызму.

ДЗЯРЖАЎНЫЯ ІНІЦЫЯТЫВЫ МАЮЦЬ ПАДТРЫМКУ

Да імкненняў суайчыннікаў часцей бываць на Радзіме неабякава ставяцца дзяржаўныя органы Беларусі. У лістападзе ў Мінску быў праведзены семінар па пытаннях прыцягнення суайчыннікаў да развіцця ўязнога турызму ў Беларусі, арганізатарамі якога выступілі апарат Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў разам з Міністэрствам спорту і турызму, Мінскім аблвыканкамам. На семінары якая абмяркоўваліся пытанні шырокага ўдзелу нашых суайчыннікаў у турыстычных праектах на тэрыторыі рэспублікі. Актыўна падтрымалі гэту ідэю кіраўнікі беларускіх аб'яднанняў у Літве, Эстоніі, некаторых іншых краінах. Да прыкладу, Асацыяцыя беларусаў Эстоніі выступіла за прапанову аб стварэнні інфармацыйнага цэнтра Рэспублікі Беларусь у Эстоніі. Ён будзе распаўсюджаць аб тым, што мы можам прапанаваць эстонскім турыстам. Гэта ідэя ажыццяўляецца ў Літве на базе Таварыства беларускай культуры ў Друскінінкі.

Прыцягненню суайчыннікаў у Беларусь не толькі ў якасці турыстаў, але і дзелавых партнёраў садзейнічае праект Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў аб усталяванні партнёрскай сувязяў паміж беларускімі грамадскімі арганізацыямі з мясцовай і арганізмамі мясцовага кіравання Бе-

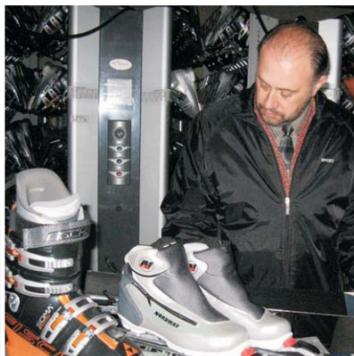
лорусі. Паказальны ў гэтым плане вопыт работы Мінскага аблвыканкама. На працягу двух гадоў падтэмаца дамова аб супрацоўніцтве ў галіне спорту, турызму і культуры паміж таварыствам беларускай культуры "Спадчына" горада Друскінінкі і Стаўбцоўскім райвыканкам. Адрэз па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў Мінскага аблвыканкама садзейнічае наладжванню кантактаў Капыльскага райвыканкама з адэскім нацыянальна-культурным аб'яднаннем "Беларусь", Клецкага — са Згуртаваннем беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, Маладзечанскага — з аб'яднаннем беларусаў эстонскага горада Нарвы і латвійскага Даўгаўпілса. А ў пачатку лістапада ў Беларусі набылі прадстаўнікі беларускай дыяспары з Украіны, азнаёміліся з сацыяльна-культурнымі і турыстычнымі аб'ектамі Мінскай вобласці. Падчас візіту абмяркоўваліся шматлікія праекты аб супрацоўніцтве, у тым ліку і турысцкія.

Штогод суайчыннікі прымаюць удзел у значных беларускіх акцыях і падзеях: выставе "СМІ ў Беларусі", "Круглых сталах" і семінарах, мастацкія калектывы беларускіх аб'яднанняў удзельнічаюць у шматлікіх конкурсах і канцэртах.

ТУРЫСЦКІЯ ПРАЕКТЫ СУАЙЧЫННІКАЎ

Прыязджаюць суайчыннікі як па-асобку, так і групамі. Прычым, у другім выпадку спецыяльна рыхтуюцца праграмы паездак, вызначаюцца экскурсіі: ў асноўныя — па гістарычных мясцінах этнічнай Радзімы і Мінску, апошнім часам карыстаюцца цікавае спартыўныя гарналыжныя комплексы "Сілічы" і "Лагойск".

Па ўласных схемах наведвання Радзімы працуюць сёння многія грамадскія аб'яднанні беларусаў за рубяжом, а іх — больш за 170 у 73 краінах свету. Найбольш часта да нас па турысцкія праектах прыязджаюць з памежных краін — Літвы, Латвіі, Расіі, Украіны, Польшчы. У Літве, напрыклад, аб'яднанне "Землякі" штогод арганізоўвае для пражываючых там беларусаў туры па нашай краіне. Па словах кіраўніка арганізацыі Тацяны Канатавай, жадаючых паехаць на экскурсію на Радзіму заўсёды шмат, сярод іх — як дарослыя, так і дзеці. Маршруты "Землякі" складаюць самі, улічваючы пажаданні экскурсантаў. Так, адбыліся паездкі ў Мір, Нясвіж, Полацк, Навагрудак, неаднойчы літоўскія беларусы адпачывалі на Нарачы і Свіцязі.

Аб тым, што Беларусь цікавая для суайчыннікаў і іназемных турыстаў, сведчыць папулярны праект Асацыяцыя беларусаў Эстоніі "Знаёмяцца з Беларуссю". Аўтар яе — прэзідэнт Асацыяцыі, вядучая беларускамоўнай перадачы "Боцкаўшчына" на эстонскім радыё Ніна Савінава. Яна прывозіла на экскурсію ў краіну ўжо некалькі груп, прычым большасць турыстаў былі карэннымі эстон-

цамі. Ніна Савінава ўпэўнена, што лепшая рэклама краіны — "з першых вуснаў". І гэта правяралася на практыцы: экскурсантаў расказваюць пра паездкі, дзеляцца ўражаннямі са сваімі роднымі і знаёмымі, і праз месяц збіраецца новая група. Ніна Савінава кажа:

— Па нашай праграме могуць прыехаць у Беларусь турысты з іншых краін — Фінляндыі, Швецыі. І лепшы варыянт, калі такія групы будуць вазіць выхадцы з Беларусі. Асабліва напачатку гэтай справы. Настаў час, калі прадымавальнікам, якія займаюцца развіццём уязнога турызму, адкрылі "зялёнае святло". На маю думку, гэта патрэбна Беларусі. Дарэчы, такім шляхам праходзіла маленькая Эстонія: каля 5,5 мільёна чалавек прыехалі на яе паглядзець. І Беларусі сёння ёсць што паказаць.

Экскурсійная праграма эстонцаў па Беларусі — выдатная. Яны ездзяць у Дуднікі, Нясвіж, Мір, знаёмяцца з адроджанымі помнікамі беларускай архітэктуры. Заўсёды з задавальненнем адведваюць беларускія стравы, разглядаюць беларускае нацыянальнае адзенне, спрабуюць танчыць беларускія танцы, слухаюць, як іграюць на старадаўніх беларускіх інструментах, купляюць цудоўныя вырабы з саломкі, лёну, дрэва. Акрамя гэтага, прадугледжваюцца шоп-туры па магазінах. Попытам у турыстаў звычайна карыстаюцца беларускія трыкатаж, касметыка, абутак, цукеркі.

Часта суайчыннікамі распрацоўваюцца і спецыяльныя тэматычныя праграмы, якія прымяркоўваюцца да гадзін значных гістарычных падзей ці выдатных людзей. Яскравы прыклад гэтага пачынення — сацыяльна-патрыятычны праект "Шляхамі вайны" нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Югры" (Сургут), які быў рэалізаваны ў 2005 годзе і прымеркаваны да 60-годдзя Перамогі ў Другой сусветнай вайне. Удзельнікі праекта, школьнікі з розных гарадоў і раёнаў Ханты-Мансійскай акругі Расіі, наведвалі мясціны вайскай славы ў Беларусі, для іх былі арганізаваны гістарычныя і азнамяляльныя экскурсіі па краіне, сустрэчы з ветэранамі. Праект меў шырокі рэзананс. Па выніках паездкі быў зняты фільм, які паказваўся па рэгіянальных тэлеканалах. Прыняўшы ўдзел з праектам "Дарогай вайны" ў конкурсе "12 грамадзянскіх ініцыятыў 2005 года ва Уральскай федэральнай акрузе", НКА "Беларусы Югры" стала пераможцам у намінацыі лепшы сацыяльна-значны праект года.

Падарожжы па мясцінах продкаў дапамагае ажыццяўляць зарубежным беларусам і таварыствам па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма". Супрацоўнікі таварыства вырашаюць усе арганізацыйныя праблемы: выслаюць запрашэнні, улічваючы пажаданні і запатрабаванні тых, хто звяртаецца, браніруюць месцы ў гасцініцах, падбіраюць турысцкія пуцёўкі ў беларускія санаторыі. Даволі часта суайчыннікі наведваюць краіну па спецыяльных праграмах "Радзімы" — "Тры дні ў Мінску", "Сем дзён з Беларуссю", аўтаэкспедыцыі "Беларусь першапачаткова". Прычым кожны раз падыход да складання праграмы індывідуальны, абавязкова ўключае наведванне месцаў нараджэння продкаў.

Кацярына НЕМАГАЙ.

НА ЗДЫМКАХ: у час семінара: выступае супрацоўнік апарата Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў Міхаіл РЫБАКОЎ; прадстаўнік беларусаў Літвы Раман ВАЙНІЦКІ.

Фота аўтара.

3 22 па 28 лістапада ў Мінску праішоў чарговы штогадовы семінар-стажыроўка для кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці беларускіх арганізацый замежжа, арганізаваны Беларускім тавары-

ствам па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма" пры садзейнічанні апарата Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў, а таксама пры фінансавай падтрымцы мецэнатаў — Ірэны Каляды з ЗША, кіраўніка дабрачыннай арганізацыі "Этнічныя галасы Амерыкі" і дырэктара фірмы "Белкальматрон" Сяргея Жураўскага. У першы дзень кіраўнік таварыства "Радзіма" Максім Дубянок, знаёмячыся з удзельнікамі семінара, а гэта прадстаўнікі суполак з Латвіі, Літвы, Расіі, Украіны, і выслухаўшы апавед кожнага з іх пра работу з самадзейнымі калектывамі беларусаў замежжа, значначы, што накірункі дзейнасці і праблемы ў іх працы падобныя, таму ўсім падчас вучобы ў Мінску будзе карысна набыць новыя веды, неабходныя для работы матэрыялы, кнігі, а таксама абмяняцца вопытам, будзе мажым масць бываць на сваёй малой радзіме і сустрэцца са сваякамі.

Карысныя ўрокі "Радзімы"

Спраўды, упершыню праца семінара-стажыроўкі была спланавана такім чынам, што яго ўдзельнікі мелі два вольныя дні, і гэта аказаўся вельмі плённы час для іх. Усе ахвяравалі магчымаму сустрэцца са сваякамі і ўвесь час аддалі пошуку неабходнай літаратуры, працавалі ў бібліятэках, капіравалі неабходныя ў далейшай працы сцэнарыі, ноты, тэксты песень і малюнкі танцаў, выявы народных строяў і сцэнічных касцюмаў.

Алена Скірнеўская і Уладзімір Станевіч з Томска згодна з праграмай Апарата Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў па ўзаемадзеянні рэгіёнаў і беларускіх суполак замежжа змаглі наведаць Мазыр, каб завязаць пабрацімскія сувязі з гэтым горадам і раёнам. Намеснік старшын райвыканкама Пётр Шуцько разам з загадчыкам раённага аддзела культуры Мікалаем Сузько арганізаваў для іх насычаную праграму знаёмства з устаноўмі культуры, адпачынку, а таксама аздараўлення дзяцей у раёне.

У наступным красавіку госці запрасілі мазыран прыехаць на Дні беларускай культуры ў Томск і сустрэцца з кіраўніцтвам горада. Плануецца абмен экскурсійнымі групамі дзяцей і моладзі на першыя летнія канікулы (у першую чаргу для беларускіх ансамбляў "Крылы", "Зоранькі" і "Праменькі"), культурны ўзаемаабмен, а ў далейшым — наладжванне ўзаемавыгодных эканамічных адносін. Паколькі Уладзімір Станевіч і Алена Скірнеўская як актывісты Томскай рэгіянальнай грамадскай арганізацыі беларускай культуры "Белыя росы" працуюць з дзецьмі і моладдзю, яны хацелі б паказаць Беларусь маладому пакаленню Томска як краіну, дзе можна павучыцца патрыятызму, краіну, дзе захоўваюцца жывыя формы этнічнай культуры беларусаў.

Семінар-стажыроўка гэтага года адрозніваецца ад папярэдніх вялікай колькасцю практычных заняткаў, лекцыі былі звязаны да мінімуму. Загадчык кафедры фальклору і этнаграфіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Іван Крук вёў гутарку пра духоўны космас беларусаў, традыцыйную культуру ў кантэксце сучаснасці, выкладчыца гэтага ж ўніверсітэта Ірына Грамовіч рас-

казвала пра работу з рэпертуарам у самадзейным харавым калектыве, а Валерыя Полеў правёў практычныя заняткі па беларускаму народнаму сцэнічнаму танцу. Цікавым і карысным было наведванне Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, дзе можна было даведацца пра разнастайнасць народных рамэстваў у Беларусі, арганізацыю работы з майстрамі — удзел у фестывалях, святах, выставах, наладжванне персанальных выстаў майстроў.

Кожны вечар удзельнікі семінара гаспявалі ў знакамітых, вядомых не толькі ў Беларусі, але і ў іншых краінах, народных калектывах — "Церніцы" Палаца культуры чыгуначнікаў і "Вербіцы" Палаца культуры аўтазавода, а таксама ў дзяржаўнага ансамбля "Свята", які паказаў свае творчыя здабыткі ў спецыяльным канцэрце. Усюды можна было пагутарыць з кіраўніком і ўдзельнікам ансамбля, якія ахвотна дзяліліся сваім рэпертуарам. Гэтыя калектывы гатовы прыехаць на гастролі і выступіць перад землякамі-беларусамі.

Культурная праграма семінара-стажыроўкі ўключала наведванне музея Уладзіміра Мулявіна ў Белдзяржфілармоніі і прагляд відэафільмаў пра яго, а таксама харэографу Валянціна Дудкевіча, створаных у "Белвідэацэнтры", — іх дэманстравала рэжысёр гэтых фільмаў Валерыя Скварцова. Паглядзелі кіраўнікі самадзейных арганізацый беларусаў замежжа і наш нацыянальны класны спецтакль тэатра імя Янкі Купалы "Паўлінка", канцэрт Разанскага народнага хору ў Белдзяржфілармоніі, некаторыя — п'есу "Парог" Аляксея Дударова і новую праграму "Цырк на вадзе".

Для падвядзення вынікаў гутаркі за "круглым сталом", у БДІ праблем культуры і ў таварыстве "Радзіма". Ад апарата Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў (правапераемніца Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў, пра што наша газета паведамляла) усім удзельнікам семінара ўручаны падарункі з дзяржаўнай сімволікай.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: удзельнікі і арганізатары семінара.

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

P.S. Падрэагнацыя ў наступным нумары.

Чрезвычайный и Полномочный Посол Италии в Беларуси Гульельмо АРДИЦЦОНЕ:

"Я дипломат нетипичный..."

Гульельмо АРДИЦЦОНЕ. Фото БелТА.

О СЕБЕ

Всегда жил в Пьемонте. Это регион, расположенный в центре запада Италии. Принадлежу к тому поколению, которое у нас называют привязанным к определенной территории. Поэтому я считаю себя пьемонтцем, там у нас дом, часть семьи, друзья, с которыми я провожу свои отпуска. Тем более, что Монферрато, где стоит наш дом, — очень красивая местность, расположенная на холмах. Знаменита производством вина. Хотя итальянцы всегда идентифицировали себя с определенным регионом своей страны, их жизнь, учеба и тому подобное привязаны к определенной территории. Но я являюсь в некотором роде исключением: мне всегда было интересно узнать, как живут люди в других странах. Поэтому, закончив в 1972 году университет в Павии (это тоже Пьемонт), я сразу же решил сдавать конкурсный экзамен для работы на дипломатическом поприще. Успешно сдав его, начал стажироваться в Главном управлении МИД по экономическим вопросам до 1976 года, правда, с небольшим перерывом на службу в армии. А в январе 1976 года прибыл в Кельн, на первое место службы за границей. Но я дипломат нетипичный: почти вся моя служба прошла в Европе, и за ее пределы выезжал только раз. Правда, достаточно далеко — в Бразилию. Работал и в стране, которой теперь уже нет — в СССР. Москву (как, кстати, и Минск) считал вполне европейскими городами.

Первым иностранным языком, который начал изучать, был французский, затем испанский. Немецкий язык начал осваивать еще в то время, когда учился в университете, а совершенствовал его в самой Германии. Во время пребывания в Великобритании изучал английский, а в Москве частично изучил русский, но со временем "потерял" его, не имея практики. Но теперь в Беларуси говорю на русском, поскольку с большим сожалением

Візітоўка

Юрый ВАЛЮШЫН.
Нарадзіўся ў 1934 годзе ў Цірасполі. Журналіст-міжнароднік. Працаваў у газеце "Голас Радзімы" з 3 студзеня 2001 па 26 снежня 2001 года на пасадзе аглядальніка. Зараз з'яўляецца ўласным карэспандэнтам Нацыянальнага радыё Украіны па Беларусі і Літве.

понимаю, что с годами все труднее осваивать новые языки. Впрочем, за годы пребывания в Минске уже достаточно понимаю белорусскую речь.

О ДИПЛОМАТИИ

Когда-то дипломатов в мире было мало, поэтому обычные люди считали их мастерами своего дела. Но на карте мира появлялось все больше стран, отношения между ними становились все более интенсивными, и дипломатия стала искусством массовым. Хотя мне все равно пришлось много учиться, работать над собой, чтобы добиться определенного уровня. Сейчас сложно назвать определенного человека, которого я мог бы назвать учителем в дипломатии. Скорее всего, школой для меня были контакты и отношения с дипломатами других стран, с представителями других культур, потому что именно это позволяло расширять жизненные горизонты.

Есть страны, где очень сильно выражены, а бы даже сказал, довлеет свой национальный взгляд на мир, свои мнения и суждения. Вот с этой точки зрения, я считаю, что пребывание в Германии или Великобритании было для меня более простым, потому что эти страны, будучи более открытыми, имея очень тесные контакты с другими странами, не нуждаются в активных дипломатических усилиях в общепринятом смысле этого слова.

Например, в Германии я работал советником по экономическим вопросам. Но многие итальянские бизнесмены, строившие бизнес в Германии, не обращались в свое посольство — им попросту не было в этом необходимости, поскольку экономика там открыта. А вот в Беларуси такие обращения достаточно часты, потому что для итальянцев — это новая страна, и люди, желающие открыть свой бизнес в Беларуси, естественно, хотят проконсультироваться в представительстве своей страны. Вот с этой точки зрения работа в Беларуси представляет больше трудностей, чем в других странах, хотя Беларусь практически уже соседствует с Италией через границу Евросоюза.

В чем же выражаются эти трудности? Для Италии (как и для большинства стран в мире) характерно наличие мелких и средних предприятий, которые, естественно, хотели бы (или предпочитали) находить партнеров из числа таких же предприятий в Беларуси. Можно добавить, что многие страны Восточной Европы, Чехия, Словакия и другие западноевропейские страны развиваются и добиваются успехов именно благодаря усилиям малого и среднего бизнеса. Но совместных италийно-белорусских предприятий сейчас существует около сотни, тогда как, например, в Румынии за последние 10 лет их создано около 15 тысяч (!). Тем не менее существует большой потенциал для сотрудничества в различных областях. Тогда как, например, по моему личному мнению, Беларусь могла бы стать "страной-мостом" для тех итальянских предпринимателей, которые захотят развивать свой бизнес дальше в страны постсоветского пространства, скажем, в России, Казахстане и так далее. А сейчас многие итальянцы, разворачивая

свою деятельность в упомянутых странах, только потом приезжают в Беларусь, хотя естественнее было бы поступать наоборот.

Поэтому своему молодому коллеге я сказал бы следующее: "Дипломат должен адаптироваться, становится частью той реальности, в которую попадает, приезжая в другую страну, в другую культуру. И еще — стараться понимать те проблемы, которые складываются в стране пребывания, прилагать усилия к их осмыслению, всегда искать возможности диалога, то, что объединяет, а не то, что разъединяет".

О СВОБОДНОМ ВРЕМЕНИ

Исходя из сказанного выше, ясно, что свободного времени остается очень мало. И когда появляется, посвящаю свое время искусству вообще и живописи в частности. В тех странах, где я бывал, всегда посещал практически все музеи. Я приобретаю также картины молодых белорусских художников, некоторые из них вы видите в моем кабинете. В этой стране есть очень интересные художники — хоть и мало известные, но с большим талантом. Особенно мне нравятся именно молодые и неизвестные художники, поскольку в Беларуси их жизнь и деятельность очень яркая и заметная. Они отличаются в графике и дизайне. Поэтому всем приезжающим в эту страну я советую обязательно посетить Музей искусства в Полоцке — один из самых интересных в Беларуси. Кроме знакомства с художниками и их произведениями, я собираю каталоги по искусству, и у меня дома большая библиотека таких изданий, собранная за 10 лет. Ну и, естественно, собираю картины.

О БЕЛАРУСИ

Если вы проведете прямую линию от Хельсинки до Лиссабона, то Минск окажется как раз посередине. Причем я часто наблюдаю в стране проявления каких-то деталей европейской культуры, сказал бы даже — итальянской. Почти все без исключения итальянцы, приезжающие в Минск, отмечают красоту этого города. А если у них спросить: почему, они ответят, что, во-первых, это очень чистый город, где хорошо и удобно ходить пешком, а, во-вторых (хотя это не все высказывают), подлинно архитектурно Минска напоминает неоклассику, которая имеет своим истоком именно эпоху Возрождения и советский реализм. Я говорю это потому, что архитектура составляет часть моего интеллектуального интереса, и я чувствую в этом связь времен. И еще: Беларусь уникальна еще и тем, что в ней достаточно широко распространены итальянский язык. Когда еду по стране, то всегда, даже в маленьких городках, нахожу людей, в той или иной степени говорящих на итальянском. Думаю, что это объясняется наличием гуманитарных программ, которые на протяжении многих лет проводились в стране, поэтому отношения между нашими людьми в личном плане хорошо развиты.

Люди в Беларуси очень открыты, говорить с ними легко. Что же касается белорусских чиновников, то они, как и все люди — разные. Но у

меня с ними никогда не было проблем, тем более — в личном плане. Во всяком случае, решение тех проблем, с которыми я обращался, всегда имело положительный результат. Просто надо помнить, что государственные чиновники всегда действуют согласно инструкциям, которые они получают. Я тоже государственный чиновник, причем, представляющий страну, заинтересованную в расширении сферы частной инициативы. Поэтому, хотя иногда с государственными чиновниками нелегко найти общий язык, я обязан добиться взаимодействия. Ведь основная работа дипломата — нахождение равновесия и компромисса.

О КУЛИНАРИИ

В итальянском обществе кухня и гастрономия — очень важный вопрос, традиции кухни имеют тысячелетнюю давность. И поскольку, как я уже говорил, Италия состоит из разных регионов, а значит, из разных региональных традиций, то для ее граждан вопрос гастрономии — это вопрос самоидентификации. Поэтому сложно ответить на вопрос: какое самое типичное итальянское блюдо, ведь всегда готовят из тех продуктов, которые производятся в данной местности. Мне нравится та кухня, которая отражает местный характер, но самой полезной для здоровья считаю средиземноморскую, недаром именно она получила за последние 10 лет такое распространение в мире. Но, возможно, это связано и с тем, что итальянцы — "народ-эмигрант". И, выезжая в другие страны, итальянцы привозили свою кухню, которая быстро завоевывала популярность. Например, "Ризотто с грибами" — одно из самых типичных и традиционных блюд Пьемонта.

Так вот, возвращаясь к региональности и традиционности кулинарии, должен отметить, что в Беларуси, к сожалению, с годами эти традиции утеряны. Что я имею в виду? Я, например, ни в одной стране мира не ел такого вкусного картофеля, как в Беларуси. И уверен, что в Беларуси каждая область имеет свой вкус картофеля и блюд из него. Очень хотелось бы их попробовать.

Ведь сейчас во многих странах уделяется большое внимание развитию именно местных оригинальных кулинарных рецептов. Думаю, что в Беларуси также есть люди, которые в этом заинтересованы. Например, в Италии грибы стоят очень дорого, а в Беларуси они растут везде. Но обработка и приготовление таких грибных блюд — это искусство, повара должны быть очень высокой квалификации, их подготовке нужно уделять большое внимание. Недаром великие повара всегда опираются на те традиции, которые существуют в той местности, где они учились, и лишь затем они их трансформируют и адаптируют к международному уровню и вкусу.

Вот и я хочу пожелать, чтобы в Минске появились повара такого уровня и чтобы они затем демонстрировали свое искусство в других столицах мира. Ведь гастрономия, кулинария — это не только проявление вкуса, но это также целая индустрия, которая может составить основу благополучия экономики.

Беседовал Юрий ВОЛОШИН.

Беларусь падпісала пратакол з Кыргызстанам аб уступленні ў СГА

Пракол паміж Беларуссю і Кыргызстанам аб уступленні Беларусі ў Сусветную гандлёвую арганізацыю падпісаны 24 лістапада ў Мінску.

Подпісы пад гэтым дакументам паставілі прэм'ер-міністр Беларусі Сяргей Сідорскі і прэм'ер-міністр Кыргызстана Фелікс Кулаў. Такім чынам, Кыргызстан як удзельнік СГА стаў восьмай краінай, з якой Беларусь завяршыла двухбаковыя перамовы па ўступленні ў гэту міжнародную арганізацыю.

НА ЗДЫМКУ: Фелікс КУЛАЎ і Сяргей СІДОРСКІ ставяць подпісы пад дакументамі.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

Беларусь прыняла ўдзел у асенніх пасяджэннях Парламенцкай Асамблеі АБСЕ

Парламенцкая дэлегацыя Беларусі на чале з намеснікам старшыні Палаты прадстаўнікоў Сяргеем Забалотцам прыняла ўдзел у асенніх пасяджэннях Парламенцкай Асамблеі АБСЕ. Форум з удзелам больш як 300 дэлегатаў з 51 краіны прайшоў у Рэспубліцы Мальта.

Як паведамілі ў прэс-службе беларускага парламента, у рамках форуму прайшла канферэнцыя на тэму "Іміграцыя, інтэграцыя і міжкультурны дыялог: роля АБСЕ", адбылося пасяджэнне Пастаяннага камітэта Парламенцкай Асамблеі АБСЕ па Міжземнамор'і.

Падчас мерапрыемстваў адбыўся абмен меркаваннямі па пытаннях рэгулявання міграцыі, ролі АБСЕ ў шматнацыянальных грамадствах, садзейнічання развіццю і абароне шматнацыянальнай і мультикультурнай Еўропы, развіцця нацыянальнай спецабласці і культурнай разнастайнасці, міграцыі і бяспекі, ролі дзяржаўных між міграцыйных працэсах і іншае. На канферэнцыі кіраўнік беларускай парламенцкай дэлегацыі Сяргей Забалотца прыняў удзел у дыскусіі па тэме "Глобальная міграцыя і пагроза бяспекі".

Аляксандр СУХАВЕРХІ.

Дэпутаты за памежных упаўнаважаных

Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі ратыфікавала 23 лістапада пагадненне паміж Беларуссю і Літвой аб дзейнасці памежных упаўнаважаных.

Пагадненнем прадугледжваецца, што кожны бок стварае інстытут памежных упаўнаважаных. Уступленне ў сілу данага пагаднення дазволіць пасля заканчэння дакументальнага афармлення дэмаркацыі беларуска-літвыскай мяжы перадаць яе на ўтрыманне памежным упаўнаважаным. Пагадненне дазволіць стварыць умовы для ўзаемадзеяння і каардынацыі дзейнасці ўсіх зацікаўленых асоб на мяжы, рэгуляваць рэжым працы пунктаў пропуску, у тым ліку і спрошчаных.

Падрыхтавала Дзіяна ГРЫШАНАВА.

**НАЦИОНАЛЬНЫ
ОТВЕТ
Спецвыпуск
№14**

Когда поет казачий хор...

Государственный академический кубанский казачий хор покорил своим исполнительским мастерством Париж и Ниццу, Японию и Германию, Венгрию и Португалию, Польшу и Болгарию, Вьетнам и Чехию, Словакию и еще много других стран ближнего и дальнего зарубежья. Ему рукоплескали президенты России, США, Франции.

Візітоўка *Валянціна ГРЫШКЕВІЧ. Нарадзілася ў 1957 годзе ў вёсцы Ракіні Капыльскага раёна Мінскай вобласці. Скончыла філалагічны факультэт БДУ. Працавала ў Інстытуце літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Пад кіраўніцтвам прафесара Адама Мальдзіса прымала ўдзел у складанні біябібліяграфічнага слоўніка ў шасці тамах "Беларускія пісьменнікі". Працавала ў галіне бібліяграфіі: выдадзеныя кнігі "Францыск Скарына: Жыццё і дзейнасць"; "Адам Міцкевіч і Беларусь". З 2003 года — у рэдакцыі газеты "Голас Радзімы". Цяпер выконвае абавязкі намесніка галоўнага рэдактара. Прымае ўдзел у падрыхтоўцы да выдання энцыклапедычнага даведніка "Хто ёсць хто сярод беларусаў свету", вядзе рубрыку "Нацыянальны адзек". Азначана Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцяў за серыю інтэрв'ю і артыкулаў аб міжнацыянальных адносінах і дыялогу культур.*

Хор стал свайго рода "на-родным дыпломатам" Расіі, несучым людзям усяго свету правду о таланце і свабодзе рускага народа, народа-созидателя. Его знают и в Минске. Не без помощи губернатора Краснодарского края хор дважды побывал в Беларуси в этом году, выступил перед тысячами белорусских зрителей, среди которых были и члены русских общественных организаций. Мы в курсе того, что Краснодар — благодатный уголок России, имеет тесные дружеские связи как торгово-экономические, так и культурно-просветительские с нашей страной. Это сотрудничество сближает наши народы, содействует упрочению Союзного государства...

Трудно выразить словами наши впечатления от выступления кубанцев на сцене Дворца Республики. Русские народные песни, кубанские пляски, хороводы — все удавалось мастерам народного искусства. А когда зазвучала "Прощание Славянки", усидеть на месте было невозможно. Зрители выходили и танцевали вместе с артистами. Члены "Русского общества" — и я в том числе — в общении с артистами хора после концерта поблагодарили их за полет души.

Иван АРХИПОВ.

Кансультатыўны савет: планы і справы

Адбылося пасяджэнне Кансультатыўнага міжэтнічнага савета пры Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцяў.

На пасяджэнні было абмеркавана некалькі пытанняў, у тым ліку план работ на 2007 год, механізм узаемадзеяння Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў з нацыянальнымі грамадскімі аб'яднаннямі па афармленні праектаў і выкарыстанні бюджэтных сродкаў.

Леанід Гуляка падкрэсліў, што сродкі, якія апарат Упаўнаважанага выдзеліць нацыянальным аб'яднанням, могуць быць выкарыстаны толькі мэтава: правядзенне мерапрыемстваў, набывшчэ сцэнічных касцюмаў, музычных інструментаў, даведнікаў...

На савеце ішла гаворка і пра правядзенне Навагодняга балу. Вырашылі, што ён адбудзецца ў Палацы дзяцей і юнацтва 22 снежня 2006 года, дзе кожнае нацыянальнае аб'яднанне прадставіць сваю культурную праграму. Гэта будзе спецыяльнае падвядзенне вынікаў работ нацыянальных аб'яднанняў за год. На Навагоднім свяце будучы прысутнічаць прадстаўнікі сродкаў масавай інфармацыі.

Гаворка таксама ішла пра тое, што сродкі масавай інфармацыі недастаткова асвятляюць дзейнасць нацыянальных аб'яднанняў на тэрыторыі Беларусі. Раней на тэлебачанні была праграма "Шматгалоссе", дзе расказвалася пра падзеі з іх жыцця. Неабходна прыкласці намаганні, каб узнавіць гэты перадачы.

На пасяджэнні абмяркоўвалася надзвычайнае здарэнне: невядомыя вандалы апаганілі мемарыял ахвярам нацызму "Яма", які знаходзіцца па вуліцы Мельнікайтэ ў Мінску.

Леанід Гуляка паведаміў, што ад Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў у праваахоўныя органы накіраваны адпаведны запыт і па гэтым факту ўзбуджана крымінальная справа. Старшыні нацыянальных аб'яднанняў Беларусі асудзілі выпадок вандалізму і выказалі намер садзейнічаць неадпушчэнню такіх дзеянняў.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Георгій ЕПАЗАРАН, старшыня мінскага армянскага КАТ "Айастан", старшыня Кансультатыўнага міжэтнічнага савета пры Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцяў:

"Знайшоў свой Дом у Беларусі"

— Георгій Анушаванавіч, раскажыце, калі ласка, пра аб'яднанне "Айастан".

— Мінскае гарадское армянскае культурна-асветніцкае таварыства "Айастан" (у перакладзе Арменія) створана ў 1990 годзе пры фондзе культуры, а было зарэгістравана 4 студзеня 1992 года ў Мінгарвыканкаме. Ідэя стварэння таварыства ўзнікла па сля землятрусу ў Спітаку. У 1990 годзе мы паставілі на Вайсковых могілках у Мінску святы камень — хачкар. Яго прывезлі з Арменіі. На ім выбіты крыж і надпісы на роднай мове. Армяне збіраюцца тут два разы на год — 24 красавіка і 7 снежня, каб ушанаваць памяць продкаў — ахвяр генацыду армянскага народа 1915 года і сучаснікаў, што загінулі падчас страшэнага спітакскага землятрусу — гэта жалобныя для армян даты. У гэтыя дні тут праводзяцца паніхіды.

Культурна-асветніцкае таварыства выконвае ролю агульнарэспубліканскай армянскай культурнай арганізацыі. У нас шмат таленавітых удзельнікаў мастацкай самадзейнасці з усіх рэгіёнаў рэспублікі. І, калі з'явілася наша аб'яднанне, то з'явілася жаданне навучацца роднай мове. Практычна з 1991 года і па сённяшні дзень існуе нядзельная школа, я з'яўляюся адным з першых яе выкладчыкаў. Вывучалі ў асноўным мову, гісторыю, музыку. Наведвалі школу армяне ад шасці гадоў да сталага ўзросту. Цяпер вучыць крыху складаней, таму што прыхола шмат новых армян. Калі да 1989 года ў Беларусі было 4 800 чалавек, то цяпер больш дзесяці тысяч. Новая хваля армян добра ведае армянскую мову, культуру, літаратуру, гісторыю. Калі раней мы выкладалі для тых людзей, якія неадасканалы ведалі сваю мову, то цяпер у нас змянілася спецыфіка, і мы сталі дзяліць навучэнцаў на дзве групы: хто ведае мову і хто яе не ведае, але хоча вучыцца.

— Раскажыце, калі ласка, пра апошнія справы вашага аб'яднання?

— 7 снежня мы збіраліся на Вайсковых могілках каля каменя хачкар у памяць ахвярам спітакскага землятрусу, а затым у Беларускай таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі адбыўся паказ фільма "Вясёлы аўтобус", дзе расказваецца пра падзеі, якія адбываюцца пасля землятрусу. Правялі ў Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Янкі Купалы вечар, прысвечаны 1 600-годдзю стварэння армянскай пісьменнасці. 6 студзеня 2007 года плануем правесці канцэрт, дзе будзе прадстаўлена культурная праграма армянскага аб'яднання. Будзе навагодняе свята.

Абавязкова адзначаем Дзень Перамогі — 9 мая. У музеі Вапшасавы нам далі пісьмы армян, якія змагаліся ў падполлі ў гады вайны. Мы пра гэта нават не ведалі. Зрабілі пераклад гэтых пісьмаў з армянскай мовы на рускую. У музеі арганізавалі канцэрт, на які запрасілі падпольшчыкаў: і армян, і беларусаў, якія ведаюць адзін аднаго з часоў вайны. Была вельмі цёплая сустрэча. Праводзілі канцэрт, прысвечаны Дню незалежнасці Арменіі, на якім таксама прысутнічаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Арменія ў Рэспубліцы Беларусь Алег Есяян. Ён быў здзіўлены, што дыяспара Арменіі так плённа працае. На адным з канцэртаў быў таксама прэм'ер-міністр Рэспублікі Арменія Андранік Маргаран, і яму спадабалася выступленне фальклорнага ансамбля "Эрэбуні". Дзякуючы яму, для ансамбля былі пашыты касцюмы, а таксама закуплены дапаможнікі для нядзельнай школы.

— Вы казалі, што дапамогу вам аказвае ўрад Рэспублікі Арменія. А што яшчэ вас падтрымлівае?

— Касцюмы для "Эрэбуні" пашылі пры дапамозе ўрада Арменіі, а вось тканіну для іх закліў апарат Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў, які пастаянна падтрымлівае нас. У рабоце нам шмат дапамагаюць таксама Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур, Пасольства Арменіі. Прадстаўнікоў нашага таварыства часта запрашаюць на розныя міжнародныя і ўсеармянскія форумны.

— "Айастан" не адно аб'яднанне армян, ёсць яшчэ і іншыя. Ці супрацоўнічаеце вы з імі?

— З усімі армянскімі аб'яднаннямі, якія існуюць на тэрыторыі Беларусі, мы плённа супрацоўнічаем. Калі гаварыць пра Усебеларускі фестываль нацыянальных культур, то варта прыгадаць аб'яднанне армян Гродна "Мусалер" і яго старшыню Грыгора Адамяна. У гэтым годзе на фестывалі гэта аб'яднанне ўзяло на сябе ўсё тэхнічнае забеспячэнне. У Бабруйску праходзіць міжнародны фестываль "Вянок дружбы", у якім удзельнічаюць Украіна, Расія, Польшча, Балгарыя. Мы таксама прымаем удзел у гэтым фестывалі. Прафесійныя калектывы выдатна выступалі, але наш "Эрэбуні"

хоць і не прафесійны, але выступіў на добрым узроўні, глядачы не хацелі яго адпусціць са сцэны. У Магілёве ёсць таварыства "Масіс", якое ўзначальвае Армен Хачатурян. Там мы праводзім Дні армянскай культуры і іншыя свята.

— Раскажыце пра сябе, пра сваю сям'ю, як вы апынуліся ў Беларусі?

— Працаваў ва ўпраўленні грамадзянскай авіяцыі Арменіі, вучыўся ў авіяцыйным інстытуце ў Кіеве. Вырашылі з жонкай жыць у Беларусі і не памыліліся: выбарам месца жыхарства. Заўсёды Беларусь, дзе жыве сціплы народ, была для Арменіі прывабнай, і ўсім тут цёпла і ўтульна. Вось і я апынуўся ў Беларусі ў 1979 годзе. Маці і жонка рускія, дачка выйшла замуж за паляка, жыве ў Варшаве. Ёсць унучка, якая размаўляе па-руску і па-польску. Усе родныя жывуць у Арменіі. У гэтым годзе ездзіў на III Сусветны армянскі форум. Ёсць у Маскве Сусветны кангрэс армян, арганізаваным якога з'яўляецца наша таварыства, а я выбраны членам праўлення. Ездзіў у Арменію, сустрэўся з усімі роднымі, братамі, сёстрамі. Азучнае паміж Арменіяй і Беларуссю тое, што людзі адносіцца добра да ўсіх нацыянальнасцяў, якія населяюць тэрыторыю краіны, да змешаных сем'яў.

— Ваш бацька армянін, маці і жонка рускія, зяць паляк. У вас інтэрнацыянальная сям'я, як вы сябе адчуваеце ў ёй?

— Мая жонка — актыўная удзельніца ўсіх мерапрыемстваў таварыства "Айастан", так што яна ўжо таксама напалову армянка. А вось з унучкай параўмецца магу па-руску, але ў асноўным яна размаўляе па-польску. Калі мяне аднойчы паклінулі з ёй, то мне прыйшлося вельмі цяжка. Наконт армянскай мовы размовы няма, таму што дзяўчынка яшчэ зусім маленькая. А вось дачка ў Варшаве мае зносіны з армянскай абшчынай, ходзіць разам з мужам на свята, якія праводзіць абшчына. Нічога наваздаць я не збіраюся, хай яны самі вырашаюць, што ім рабіць. Вось такое шматнацыянальнае спалучэнне. Па-моіму, яно нармальнае.

— Вы пражылі ў Беларусі, уліліся ў грамадства. Аднак ці ўзніклі нейкія праблемы?

— Ніякіх праблем няма.

— Вы не часта бываеце ў Арменіі?

— Раз у два гады. У гэтым годзе быў два тыдні, сустрэўся з усімі сваямі роднымі, а таксама з аднакласнікамі, ужо прайшло 32 гады, я і скончыў школу. Я ж не магу сказаць, што толькі пакаў жыць з 1979 года, палову жыцця пражыў у Арменіі, і ўсё гэта засталася са мной. Таму ў Арменію хочацца паехаць, каб сустрэцца з усімі роднымі, блізкімі, а ў Беларусь хочацца вярнуцца, таму што тут мой дом.

Гутарыла Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Прылуцкія шукальнікі

У выставачнай зале Абласнога цэнтра народнай творчасці Мінскай вобласці адбылася выстава “Праз стагоддзі — да графаў фон Гутэн-Чапскіх”. Яна прыцягнула вялікую ўвагу, бо прысвечана дзейнасці гісторыка-краязнаўчага аб’яднання “Прылуцкая спадчына”, якое вывучае гісторыю роду і культурнай спадчыны графаў Чапскіх. Палацава-паркавы комплекс у Прылуках — найбольш значны архітэктурны помнік у ваколіцах Мінска.

На адкрыцці выставы прафесар Анатоль Федарук, дадзены садова-паркавага мастацтва Беларусі, зазначыў:

— Уся беларуская зямля была пакрыта маёнткамі і паркамі, дзе жыло асаблівае шляхецкае саслоўе, самае перадавое, прагрэсіўнае, адукаванае, якое стварала гісторыю краіны. На жаль, у нас доўга існавала негатывнае стаўленне да мінулага, і мы не змаглі разумна распарадзіцца тым, што засталася. А гэта саслоўе, вялікія і малыя роды пакінулі нам вялікую спадчыну. Чапскія — адзін з гэтых родаў, але самы старажытны, гістарычны — ён паходзіць з X стагоддзя ад Гутэнаў (графскі тытул у сваяцкай Рымскай імперыі), а прозвішча Чапскія атрымаў ад маёнтка Чаплін у Польшчы. Гістарычна звязаны з Польшчай, Літвой, Расіяй, Беларуссю. Чапскія ўмелі заключаць выгадныя шлюбы — радніліся з Радзівіламі, Абуховічамі, Пуслоўскімі, скандынаўскім родам Ошвартаў і іншымі знакамітымі родамі, памнажаючы свае базіцы.

Палацы шляхты былі прызначаны не толькі для жылля, гэта былі культурныя асяродкі, дзе збіралася вялікая калекцыя старажытнасцяў, кніг, назапашаных стагоддзямі. Па сутнасці ў маёнтках ствараліся першыя музеі і бібліятэкі, першыя тэатры. Многія з уладальнікаў маёнткаў былі пісьменнікамі, кампазітарамі, мастакамі. Яны першыя за сваімі прагрэсіўна ідэі асветы, былі ўсебакова адукаванымі людзьмі. Але асноўнае, чаму ў іх магла б навучыцца сённяшня моладзь — гэта любоў да Айчыны. Дзевят многіх прадстаўнікоў роду Чапскіх быў “Жыццё — Айчыне, а слава — нікому”.

Вялікі дзякуй тым, хто сабраў гісторыю гэтага роду, вывучыў радавод, сістэматызаваў звесткі пра яго, арганізаваў клуб, які займаецца адраджэннем яго памяці і папулярызаваннем звестак пра палацава-паркавы сядзібы ў Станькаве і Прылуках.

Шляхта ўмела выбіраць прыгожыя месцы для сваіх маёнткаў, аздабляць іх згодна з еўрапейскай модай і ўладальніцы паводле эканамічнай мэтазгоднасці. Такі і Прылуцкі палац. Сёння ў ім размяшчаецца Беларускі навукова-даследчы інстытут аховы раслін. Пры гэтым інстытуце ў свой час быў створаны грамадскі савет і праведзена вялікая работа па збору дакументаў і матэрыялаў, якія датычацца гісторыі сядзібы і яе ўладальнікаў, наладжана перапіска з Кракаўскім нацыянальным музеем, дзе зараз знаходзіцца калекцыя графаў фон Гутэн-Чапскіх, уладальнікаў Прылукаў з 1872 па 1917 год. У час Вялікай Айчыннай вайны графскі парк вырублі на дрывы, а Прылуцкі палац

быў спалены. Выратаваннем для лёсу сядзібы і памяці яе ўладальнікаў было тое, што ў палаца з’явіліся дбайныя гаспадары, якія шануюць мінулае. У інстытуце быў створаны і зараз існуе музей Чапскіх.

У сярэдзіне 2002 года ўся краязнаўчая работа была перанесена ў Прылуцкі цэнтр народнай творчасці, а грамадскі савет інстытута стаў асновай гісторыка-краязнаўчага аб’яднання “Прылуцкая спадчына”, якое за пэўны дзеяннасць атрымала ў 2005 годзе ганаровае найменне “народнае аматарскае аб’яднанне”, стала лаўрэатам абласнога фестывалю “Свет творчасці, свет захвалення” і Другога Усебеларускага фестывалю народнага мастацтва “Беларусь — мая песня”. На падставе архіўных матэрыялаў, карт, фотаздымкаў створана выстава “Прылуцкі праз вякі” (XVI—пачатак XXI стагоддзя), распрацаваны экскурсійныя маршруты, выдадзены буклеты, наладжана некалькі экспедыцый на мясцінах, звязаных з жыццём і дзейнасцю графаў фон Гутэн-Чапскіх, Ельскіх, Напалеона Орды. Аб’яднанне праводзіць тэматычныя вечары пра гістарычнае мінулае Прылукаў, архітэктурныя помнікі Міншчыны, вядомых асоб, чыё жыццё было звязана з гэтымі мясцінамі. Высокі ўзровень працы клуба забяспечылі сваім удзелам гісторыкі Л. Акаловіч, А. Валахановіч, А. Няхайчык, С. Жданова, М. Данчанка, самы вядомы на Міншчыне экскурсавод-краязнавец І. Гатальскі, кандыдаты і дактары навук, супрацоўнікі Інстытута аховы раслін, мастакі, інжынеры, журналісты, сярод сяброў аб’яднання ёсць архітэктар-рэстаўратар і сваяцкі. Расказвае гісторык Леанід Акаловіч — вядомы даследчык гісторыі і радаводаў беларускай шляхты:

— З Інэсай Трафімаўнай Кароль, кіраўнікам аб’яднання “Прылуцкая спадчына”, мы сустрэліся ў бібліятэцы, і яна расказала мне пра стварэнне музея Чапскіх пры Інстытуце аховы

раслін, дзе працавала. Я меў матэрыялы пра Чапскіх і прапанаваў стварыць на іх падставе тры стэнды. Так далучыўся да працы гэтага аб’яднання, стаў шукаць у архівах новыя звесткі, чытаць гістарычную літаратуру — вопісы, акты, вывучаў род Чапскіх, гісторыю Прылука, звесткі пра якія знайшоў ад пачатку XV стагоддзя. Магчыма, што знойдзецца яшчэ ранейшая дата. Ніяк не магу знайсці звесткі пра Цяляціных, першых уладальнікаў маёнтка. Шукаю. Ёсць ідэя стварыць у Прылуках музей страчаных сядзіб Міншчыны. Цікавая ідэя. Магчыма, яна здзейсніцца. Працы хопіць над’юга не толькі нам, але і нашым паслядоўнікам.

Назва Прылуцкі паходзіць ад старажытнага славянскага слова “прылука” — узвышаны бераг у луцэ ракі. Прылуцкі ўзніклі на левым беразе ракі Пціч, дзе археолагамі выяўлена селішча X-XIII стагоддзяў. Першае ўпамінанне ў друкаваных крыніцах датуецца 10 красавіка 1473 года — гэту дату на сённяшні дзень можна лічыць днём нараджэння Прылукаў. Гэта быў маёнтка князя Яўлашкі Цяляціны, потым ім валодаў Васіль і Пятрашка Любічы, пісары Вялікага княства Літоўскага, у XVI-XVII стагоддзях — Баздан Заслаўскі, намеснік Менскі, Фёдар Есьман і пані Львовая Роская і іншыя ўладальнікі... У XVII стагоддзі гэта была вотчына Агінскіх. Ганна Агінская заснавала тут мужчынскі праваслаўны манастыр. На месцы манастыра пазней быў збудаваны палац. У XIX стагоддзі маёнтка выкупіў граф Эмерык Гутэн-Чапскі.

Эмерык фон Гутэн-Чапскі (1828-1897) нарадзіўся ў Станькаве (зараз Дзяржынскі раён Мінскай вобласці) у шляхетнай сям’і польскага паходжання герба “Ляліва”. Скончыў Віленскую гімназію, Маскоўскі ўніверсітэт. З 1851 года — на дзяржаўнай службе: міравы пасрэднік у Мінскім павеце, губернатар Ноўгарада і віцэ-губернатар Пецяўбургскай губерні, дырэктар Ляснога дэпартаментна Міністэрства дзяржаўнай маёмасці. Правадзейны член Рускага археалагічнага таварыства, ганаровы член Рускага географічнага таварыства. У 1879-1894 гадах жыў у Станькаве, дзе заснаваў музей, сабраў нумізматычную, археалагічную, іканаграфічную калекцыю, калекцыю мастацкіх карцін, малюнкаў, гравюр, зброі, дэкаратывна-прыкладнага мастацтва (случкі паясоў). У яго бібліятэцы, якая налічвае 20 тысяч кніг, былі

калекцыі рукапісаў, такія рэдкія друкі, як Брэсцкая Біблія 1563 года, кнігі з аўтографамі А. Міцкевіча, Я. Тышкевіча, А. Ельскага. У час Першай сусветнай вайны яго бібліятэка вывезена ў Маскву. У 1894 годзе частка калекцыі Эмерыка Гутэн-Чапскага перавезена ў Кракаў, дзе складала аснову цяперашняга музея імя Чапскага. Граф — аўтар даследаванняў па нумізматыцы “Каталог калекцыі польскіх медалёў і манет”, “Удзельныя, вяліканяжакія і царскія грошы Старажытнай Русі”.

Пры графе Эмерыку Гутэн-Чапскім сядзіба становіцца буйным прамысловым, сельскагаспадарчым і культурным цэнтрам: былі пабудаваны заводы, адноўлены і перабудаваны парк, які быў закладзены раней, у XVIII стагоддзі, вакол манастыра. У Прылуках была першая паштовая станцыя на старажытным шляху Мінск — Навагрудак, пры шляху — заезны двор і карчма. Далучыўшы суседні маёнтка Станькава да свайго, граф Эмерык стварыў комплекс “Станькаўскі ключ”.

Сын Эмерыка — Караль Чапскі (1860-1904) скончыў Дэрпцкі ўніверсітэт, стаў кандыдатам эканомікі, палітыкі і статыстыкі. Член і кіраўнік шматлікіх грамадскіх і дзяржаўных арганізацый, 11 гадоў быў губернатарам Мінска. Яго намаганні тут створаны прытулак, публічная бібліятэка, шпіталь, бясплатная амбулаторыя, забрукаваны вуліцы, палешана праца камунальных служб, пабудаваны новы мост праз Свіслач у раёне Ніжняга рынку, пушчаны першы трамвай — конка, праведзена электрычнае асвятленне (у 1895 годзе пабудавана электрастанцыя на беразе Свіслачы, будынак якой захаваны побач з Дзяржаўным цыркаем). Граф выкупіў ва ўласнасць піўзавод “Аліварыя”, які існуе дагэтуль у тых жа будынках. Будучы добрым эканамістам, ён не толькі наведваў парадак ва ўласнай сядзібе, палешыў сваё эканамічнае становішча, але і добра гаспадарыў як губернатар, быў ініцыятарам асветніцтва ў Мінску. Вядомы той факт, што ён прасіў у цара Мікалая II дазволу вучыць дзяцей бедных саслоўяў за сродкі з гарадской казны, але цар толькі пасмяяўся з гэтай ідэі: “Хамаў вучыць?!” Граф тым не менш паспеў зрабіць шмат добрых спраў для ўсіх саслоўяў горада, у тым ліку і бяднейшых.

Такім чынам, прадстаўнікі роду Чапскіх пакінулі значны след на мінскай зямлі, і памяць пра іх павінна

быць удзячнай.

Выстава, якая дэманстравалася ў сталіцы, пачала сваё існаванне ў раёнах Міншчыны. Дванаццаць тэматычных стэндаў, некалькі буклетаў — усё гэта ўрававае, дае шмат цікавай інфармацыі і прымушае задумацца пра ўласныя карані роду. На працягу месяца мінскія школьнікі і студэнты маглі не толькі азнаёміцца з выставай, але і паўдзельнічаць у семінарах, якія праводзілі сябры клуба: як сабраць сямейны архіў і ўтварыць малы музейчык свайго роду, класці свой радавод, як працаваць у архівах і назапашваць звесткі пра мінулы час і сваіх продкаў. Дэманстраваліся фільмы пра графаў Чапскіх і іх сядзібы, пра работу аб’яднання “Прылуцкая спадчына”.

Значэнне выставы высока ацанілі спецыялісты. Прыкладу ўражанні мастацтвазнаўца Маі Яніцкай.

“Добрая выстава, на якой прадстаўлена шмат архіўных матэрыялаў, асабліва ілюстрацыйных, добра распрацаваны радавод роду Чапскіх — усё на вельмі высокім узроўні.

Я вывучала калекцыю Эмерыка Гутэн-Чапскага ў Нацыянальным Кракаўскім музеі — яна вельмі каштоўная, вельмі дарагая для нас, бо ў нас у Беларусі няма ўрэзка-налібоцкага шкла, не засталася, усё вывезена. Мая кандыдацкая дысертацыя прысвечана гэтаму тэме. У свой час выдала невялікую кніжку пра ўрэзка-налібоцкае шкло, але з дрэннымі ілюстрацыямі. Марыла выдаць альбом і выкарыстаць узоры з той калекцыі, якую сабраў Эмерык Гутэн-Чапскі, а таксама з іншых калекцый. Маю 360 рэпрадукцый твораў з ўрэзка-налібоцкага шкла, але не магу знайсці сродкаў на такое выданне. А вось энтузіястам з аб’яднання “Прылуцкая спадчына” шмат што ўдаецца. Рада за іх, усхвалявана тым, што ўбачыла на выставе”.

Прадстаўнікі аб’яднання “Лошыцкая спадчына”, якія пачалі вывучаць гісторыю Лошыцы па прыкладу “Прылуцкай спадчыны”, падзякавалі за дапамогу ў гэтай працы і падаравалі напісаную нядаўна кнігу “Аповесць старасвецкай Лошыцы”.

Намеснік начальніка аддзела ўстаноў культуры і мастацтваў Упраўлення культуры Мінскабывканка Маляніна Макарава дзейнасць аб’яднання “Прылуцкая спадчына” разглядае са сваёй пазіцыі:

— У 1999 годзе распрацавана і зараз паспяхова дзейнічае праграма “Музейфікацыя Міншчыны”. Гэта стварэнне музеяў сядзіб, падобных Прылуцкай, стварэнне новых выстаў і экспазіцый, філіялаў музеяў, асабліва па народнай творчасці. Дзякуючы абласным грантам і грантам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, створаны філіялы пры Любаньскім, Капыльскім краязнаўчым музеях, а пры Пухавіцкім — нават тры філіялы. Зараз прынята і дзейнічае новая праграма развіцця музейнай справы на 2006-2010 гады. Трэба адзначыць, што бюджэтныя сродкі невялікія, і музейная экспазіцыя, фонды значна папаўняюцца, дзякуючы добраахвотным ахвяраванням грамадзян, а таксама дзейнасці такіх энтузіястаў, як сябры аб’яднання “Прылуцкая спадчына”.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: сябры гісторыка-краязнаўчага аб’яднання “Прылуцкая спадчына” на адкрыцці выставы. Фота Ірапа ГАТАЛЬСКАГА.

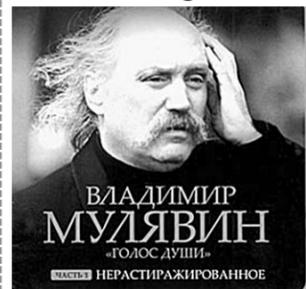
Візітоўка

Рэгіна ГАМЗОВІЧ. Нарадзілася ў 1948 годзе ў Мінску. Скончыла філфак БДУ, пасля чаго 20 гадоў працавала ў Інстытуце мовазнаўства Акадэміі навук Беларусі ў аддзеле гісторыі беларускай мовы, дзе ўдзельнічала ў стварэнні “Гістарычнага слоўніка беларускай мовы”. З 1981 па 1991 год як пазаштатны карэспандэнт Беларускага радыё рыхтавала аўтарскія праграмы “Спадчына” і “Родная мова”, з 1991 года — у штаце Белгелерадыёкампаніі як каментатар радыё, а з 1993 года і як каментатар тэлебачання, аўтар цыкла тэлеперадач “Радавод”, прысвечанага традыцыйнай культуры беларусаў. З 2003 года — спецыяльны карэспандэнт газеты “Голас Радзімы”, вядзе рубрыкі “Скарбонка”, “Спадчына”, “Радавод” і іншыя.

СКАРБІНКА

Прэзентацыя

Першы сольны альбом Мулявіна

Прэзентацыя першага альбома "Неразтыражыванае" унікальнага праекта "Уладзімір Мулявін. Голас Душы" адбылася ў Мінску.

Па словах аўтара ідэі і кіраўніка праекта Святланы Мулявінай-Пенкінай, праект будзе складацца з пяці-сямі дыскаў, прысвечаных творчасці легендарнага "песняра". Разам з вядомымі хітамі ў праекце будуць прадстаўлены фрагменты з песенных спектакляў, апрацоўкі народных песень, музычныя кампазіцыі, якія Уладзімір Мулявін выконваў на працягу многіх гадоў.

"Сёння я адчуваю сабе шчаслівай, — сказала Святлана Мулявіна-Пенкіна. — Нарэшце мне ўдалося ўвасобіць ідэю ў жыццё, тым самым зрабіць сапраўдны падарунак Валодзі і яго шматмільённым прыхільнікам ва ўсім свеце". Першая частка праекта, альбом "Неразтыражыванае", — мабыць, самы складаны, а магчыма, для кагосьці і шакіруючы альбом. Яго аснову складалі кампазіцыі на музыку не толькі Уладзіміра Мулявіна, але і двух выдатных кампазітараў з калектыву "Песняры" — Ігара Палыводы і Алега Моўчана.

Дыск, выпушчаны кампаніяй VIGMA, паступіў у продаж. У другі альбом праекта ўвойдуць усе лепшыя песні аб каханні. Дыск з'явіцца да дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна — 12 студзеня 2007 года. Рабочая назва альбома — "Каханне".

Удзяны культуры беларускага народа камень абагаўляўся і стаяў у адным шэрагу з такімі святымі для чалавека дарункамі прыроды, як дрэва, агонь і вада. Вядома, што ва ўсходніх і балтыйскіх славян з дахрысціянскіх часоў былі шырока распаўсюджаны культывыя месцы — так званыя свяцілішчы ці капішчы (кап — славянскае найменне статуі Бога) — месцы маленняў і ахвярапрынашэнняў. У зніклі яны ў каменным веку і найчасцей прысвячаліся Перуну. Пры гэтым ушаноўвалі камяні і святыя дрэвы (асабліва дуб — дрэва Перуна).

Па ўсіх прыкметах куток у старым Мінску, дзе ляжаў валун, быў такім культывым месцам, ці язгніцкім капішчам, куды прыходзілі прасіць дапамогі. Больш за стагоддзе таму гэта частка Мінска ўяўляла сабой глухі забалочаны лес на беразе Свіслачы. На асобных сухіх мясцінах сярод асін і бяроз, волкі і елак трапляліся дубы. Тут у схаваным ад чужых вачэй кутку і месцілася капішча, якое называлі "Малельня ля каменя". Гэта была прамавугольная пляцоўка памерам каля 300 квадратных метраў. Нейкі час яна была выкладзена драўлянымі плахамі (глядзі малюнак 3). Адзін край гэтага памоста абапіраўся на палі і навісаў над вадой. З трох бакоў пляцоўку акаляла драўляная агароджа з яловых жэрдак вышыняй да 1,8 метра. Агароджа мела два ўваходы. У цэнтры пляцоўкі ўзвышаўся дуб на чатыры абхватывы, на які вешалі ручнікі і стужкі. Дрэва лічылася святым і звалася Волатам. Збоку ад дуба з невялікіх камяней слупком было выкладзена круглае вогнішча метравым папярочнікам, дзе заўжды падтрымлівалі агонь. Вогнішча звалі Агнём ці Жыжаю.

На другім баку пляцоўкі за тры метры ад ракі ляжаў вялікі камень Дзед (Стары). Побач з ім у націле была высечана адтуліна, а пад ёй у ямы брулі крынічка: яна лічылася святой, а вада — гаючай. У капішча прыносілі ахвяры. Месца заўсёды было дагледжана, таму што мела святара, якога звалі чараўніком або ведзьмаком. Святар лячыў розныя хваробы людзей і жывёл, умеў адвесці няшчасці і шмат чаго іншага.

Трэба адзначыць, што назву "Малельня ля каменя" капішча атрымала нездарма. Менавіта

та каменны Дзед, ці Стары, быў галоўным элементом пакланення, і больш за ўсё ахвяраванняў прыносілі да яго. Лічылася, што лепей за ўсіх ён дапамагаў жанчынам. Хворыя жанчыны апярэвалі валун фартухамі, а дзяўчаты, якія жадалі ўзяць шлюб, абязвалі камень ручніком, вытканым сваімі рукамі. Людзі лічылі камень галоўным і самым вялікім святым у гэтай малельні. Цікава, што яны прыходзілі сюды і пасля таго, як пабудавалі царкву. Спачатку людзі ішлі ў царкву, дзе рыхтаваліся да замагільнага жыцця, а потым неадкладна жыццёвыя праблемы вырашаліся з дапамогай каменя і іншых культывых элементаў "малельні".

Мінскае капішча не знікла, як іншыя, у далёкім мінулым, а дзейнічала яшчэ і ў пачатку ХХ стагоддзя. Менавіта на беларускай зямлі язгніцтва пратрымалася даўжэй, чым у іншых мясцінах. З апошняй чвэрці XIX стагоддзя, калі ў Мінску праклалі чыгунку і горад пачаў імкліва расці, жандары сталі часта наведвацца сюды, ганяць вернікаў, і капішча разбурылі. На яго месцы застаўся толькі камень — адзіны сведка былога тысячагадовага пакланення беларусаў.

На думку геалагаў і гісторыкаў, для горада і краіны вельмі важна рэканструяваць капішча "Малельня ля каменя". Неаднойчы Інстытут геалагічных навук Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі звяртаўся ў Мінгарвыканкам, Галоўнае архітэктурна-планіровачнае ўпраўленне, Інспек-

МІНСКІ КАМЕННЫ ДЗЕД

Параўнальна невялікі, але унікальны экспанат захоўваецца ў дэманструецца ў Парку камяней (аддзел "Камень у жыцці чалавека"), што месціцца ў Мінску ў мікрараёне Уручча. Гэта яйкападобны валун з ружавата-чырвомага граніту рапаківі вышыняй 1,25 метра, які нашы продкі называлі Дзед, ці Стары. Ён адметнага кіроўнага саставу і прынесены ў Беларусь ледавіком з паўднёвай Фінляндыі каля 110-130 тысяч гадоў назад. Раней валун ляжаў у цэнтры Мінска каля стадыёна "Дынама", паміж вуліцамі імя Леніна, Ульянаўскай і Чырвонаармейскай (на былой вуліцы Лодачнай), на беразе Свіслачы. Трапіў у парк камень выпадкова: будаўнікі, якія ўпарадкавалі бераг Свіслачы, збіраліся закапаць яго на глыбіню больш як два метры. І знік бы назаўсёды гэты унікальны валун, калі б нашаму інстытуту не паведаміла пра яго журналіст Рэгіна Гамзавіч.

цыю па ахове гістарычнай і культурнай спадчыны Беларусі. Па дамоўленасці з ГалоўАПУ, архітэктурным факультэтам Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта быў нават створаны рабочы праект гэтай рэканструкцыі. Было гэта больш за дзесяць гадоў таму, і далей справа з месца не зрушыла. Для аднаўлення гістарычнага капішча неабходна зрабіць памост, вогнішча, пасады дуб і размясціць там камень. На ўпарадкаваную пляцоўку, што будзе сімвалізаваць старажытнае паклоннае месца, Інстытут геалагічных навук НАН Беларусі гатовы вярнуць каштоўны валун, які з'яўляецца помнікам як геалагічнай гісторыі, так і гісторыі нашай краіны.

Стылізаванае язгніцкае капішча дазволіць аднавіць унікальны помнік славянскага культывага дойлідства, які не мае аналагаў у свеце, перагарнуць яшчэ адну найцікавейшую старонку далёкага мінулага беларускай зямлі. Пра гэта марылі вядомыя навукоўцы — гісторык Міхась Кацар і геалаг Эрнэст Ляўкоў. Яны знайшлі шмат гістарычных звестак пра гэтае капішча, а Э. Ляўкоў добра апісаў яго ў сваёй кнізе "Маўклівыя сведкі мінуўшчыны", 1992. Гэты помнік — сведка вельмі далёкай гісторыі нашай краіны, калі былі створаны "Аповесць мінулых гадоў" і "Слова пра паход Ігаравы".

У Мінску нязмат прыродных і гістарычных аб'ектаў, а тыя, што захаваліся, заўсёды выклікаюць цікавасць у людзей. Апошнія два гады на беразе Свіслачы, дзе некалі было капішча, моладзь спраўляе абрад гукання вясны ("ГР" за 28.04.05). Уключэнне гэтага унікальнага аб'екта ў маршруты турызму дазволіць значна пашырыць звесткі пра гісторыю нашай Радзімы.

Валеры ВІНАКУРАЎ, навуковы супрацоўнік Інстытута геалагічных навук НАН Беларусі. НА ЗДЫМКАХ: валун Дзед (Стары) на капішчы ў Мінску на беразе Свіслачы. Рэканструкцыя В. Сташчанюка; адсюль з берага Свіслачы камень перавезены ў Парк камяней.

Лоеў — горад на Дняпры

Выстава вясковых падворкаў адбылася на святкаванні Дня горада ў Лоеве. Удзельнікаў і гасцей свята ветлівыя гаспадары запрасілі не толькі "пагасціць", але і паспрабаваць смачнага частавання — грыбоў марынаваных, мясных страў і сала, разнасолаў розных і, зразумела, рыбы і рыбных страў, бо Лоеўскі раён размешчаны ўздоўж ракі Дняпр.

А фальклорны фестываль "Душы народных вытокаў" сабраў прыхільнікаў трыдцатых танцаў і песень. Па ўмовах фестывалю кожны сельскі савет Лоеўскага раёна павінен быў прадставіць адзін ці два калектывы з фальклорным рэпертуарам. А гасцямі фестывалю сталі народныя выканаўцы з левага берага Дняпра — украінцы з Рэпінскага раёна, якія прадставілі старажытныя ўкраінскія абрадавыя песні.

Творчасць аматарскіх калектываў запатрабавана беларускім глядачом

Адзначыў на нарадзе работнікаў сельскіх клубных устаноў у Мінску начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Васіль Чэрнік. Паводле яго слоў, аматарскія калектывы з'яўляюцца захавальнікамі народных традыцый, а таксама даюць магчымасць пастаянна павышаць прафесійны ўзровень самадзейным артыстам.

У Беларусі налічваецца 1 тысяча 604 народныя і ўзорныя калектывы, 27 з іх маюць званне "Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь". Усе яны вядуць актыўную канцэртную дзейнасць. У прыватнасці, фальклорны ансамбль "Крупіцкія музыкі", узорны тэатр Эстра-на-спартыўнага танца Слонімскага раённага Дома культуры, народны ансамбль песні і танца Ваўкавыскага раённага Дома культуры і іншыя. Беларускіх артыстаў добра ведаюць не толькі ў рэспубліцы, але і за межамі краіны. Расія, Украіна, Польшча, Францыя, Германія — гэта далёка не поўны спіс краін, дзе прымаюць аматарскія калектывы з Беларусі. Усяго 180 вядучых аматарскіх калектываў выязджалі за мяжу.

Васіль Чэрнік нагадаў, што бягучы год у Беларусі названы Годам сельскай культуры. Вызначана мэта, каб сельскія жыхары самых аддаленых вёсак мелі магчымасць рэалізаваць свае творчыя таленты, а таксама далучацца да прафесійнага мастацтва. Найбольш яркай падзеяй у культурным жыцці глыбінкі стаў рэспубліканскі фестываль-акцыя "Майстры мастацтваў — прапаўнікам вёскі", які ідзе па краіне не першы год. На сцэнічных пляцоўках у рэгіёнах традыцыйна выступаюць прафесійныя калектывы, сярод якіх Нацыянальны акадэмічны хор імя Г.Цітовіча, заслужаны калектыв Рэспублікі Беларусь Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі, ансамблі "Песняры", "Сябры", тэатр песні Ірыны Дарафеевай і многія іншыя.

Падрыхтавала Дзіяна ГРЫШАНАВА.

Візітоўка

Усе лічаць Міколу КОТАВА тураўцом. Аднак нарадзіўся ён у Рэчыцкім раёне Гомельскай вобласці, а ў Тураве працаваў амаль 25 гадоў у гарадскім ДOME культуры, дзе стварыў ансамбль танца "Прыпяць", а ў Жыткавіцкім раёне — некалькі фальклорных ансамбляў, усе яны носяць найменне "народны". Скончыў Мінскі інстытут культуры. Рашэннем Міністэрства культуры Котаў пераводзіцца ў Мінск, дзе працуе кіраўніком Дома культуры матарнага завода, стварае фальклорны ансамбль "Кола" пры Мінскім абласным ДOME народнай творчасці і працягвае харэаграфічную працу па ўсёй Беларусі. Ім ажыццёлена каля 100 харэаграфічных пастановак на беларускіх сцэнічных пляцоўках, а таксама ў Расіі і ЗША, у Эфіопіі, Югаславіі, Чэхаславакіі, Польшчы, Германіі і іншых краінах у асяродках беларускай дыяспары. Пяць гадоў Мікола Котаў працаваў у Навукова-даследчай лабараторыі беларускага фальклору БДУ, дзе працягваў шырокую збіральніцкую і даследчую працу па харэаграфічным і абрадавым фальклору, распачаў працу на Тураўшчыне. У гэты ж перыяд пачынае выдаваць зборнікі сцэнарыяў абрадавых свят, гульніў і жартаў, прыпевак, прыказак і прымавак. Гэтыя зборнікі з удзячнасцю прынялі беларусы замежжа, бо змешчаныя ў іх матэрыялы дапамагаюць ім у арганізацыі культурна-асветніцкай працы. Даўно і плённа супрацоўнічае з газетай "Голас Радзімы", дзе не толькі друкуе артыкулы, але таксама выдае зборнікі фальклору і сцэнарыяў народных свят. Пра тое, чым займаецца наш пазаштатны аўтар зараз, будучы ўжо пяць гадоў на пенсіі, з ім гутарыць спецыяльны карэспандэнт газеты Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

— Ведаю, Мікола, што ты зараз робіш столькі, колькі раней, пэўна, і не паспяваў у сваёй прафесійнай сферы. То ты ў Тураве, то ў Мінску, то ў замежную паездку адправіўся...

— Працы стала сапраўды больш. Дзякуй Богу, запатрабаваны, ды і сам не магу спыніцца, пэўна, яшчэ шмат не зроблена з распачатага і задуманага.

— А якую са сваіх прац ты лічыш найбольш важнай, галоўнай на гэты момант?

— Выданне кніжак па традыцыйнай культуры. Хочацца ўсё, што назапашана за жыццё, пакінуць маладому пакаленню. Маё дзіцінства прыпала на ваенныя гады, юнацтва — на пасляваенныя, але мы ўсе жылі з любоўю ў душы да народнай песні, танца, музыкі, выкарыстоўвалі гэта ў сваім жыцці. І гэта любоў яшчэ паглыбілася з гадамі, я нясу яе ў асяродкі беларускай дыяспары і адчуваю прагу людзей да народнай культуры, хачу ім дапамагчы, каб іх дзеці і ўнукі памяталі свае карані. Дзякуючы Камітэту па справах рэлігій і нацыянальнасцяў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, таварыству "Радзіма" і газеце "Голас Радзімы", у апошнія гады пабываў у краінах Балтыі, у Расіі, ва Украіне, у ЗША, Францыі... Патрэбна народная культура маладому пакаленню і ў Беларусі, таму выданне фальклорных зборнікаў лічу зараз галоўнай сваёй справай.

— Перада мной апошні твой зборнік "Народныя гульні, карагоды, танцы", выданы ў сэрвіі бібліятэчкі "Краязнаўчай газеты".

— Сігнальны экзэмпляр, яшчэ цёплы. А ўвогуле друкую матэрыялы шмат дзе. Уладзімір Ліпскі, галоўны рэдактар часопіса "Вясёлка", адкрыў у гэтым часопісе рубрыку "Дыскатэка Котава", дзе я друкую апісанне народных дзіцячых танцаў. У часопісе "Наша слова", газеце "Беларуская ніва" і іншых змяшчаецца шмат маіх матэрыялаў. 18 гадоў я жыў у Мінску, але ніколі не развітваўся з Тураўшчынай, усе гады туды вяртаюся і дапамагаю Жыткавіцкаму раёну ў пастаноўцы народных танцаў у розных калектывах, дзе ў асноўным працуюць кіраўнікамі мае вучні.

— Нездарма цябе нарэклі Гана-

р о -
вым грама-
дзянінам Турава...

— І не толькі. Мне ў Тураве выдзелілі драўляную хату на беразе Прыпяці, каб я там мог працаваць і жыць, а ў Жыткавічах таксама ёсць пакой, дзе я магу спыніцца. Усе выдаткі аплочваюць мясцовыя ўлады. У райцэнтры не было харэаграфічнага калектыву, я стварыў яго, а таксама ў школах працую са старшакласнікамі.

— Тураўшчына ўключана ў Залатое кола Гомельшчыны, тут будзе з кожным годам усё больш развівацца турыстычныя паслугі, таму дапамога сталічнага харэографа і даследчыка фальклору гэтаму рэгіёну патрэбна.

— Я паставіў сцэнічныя танцы, такія, як "Слаўлю цябе, Беларусь", "Журавы на Палессе ляляц", танец з лыжкамі, апрацоўку танца "Бульба", паспрабаваў увазобіць на сцэне тэму "Дрыгавічы", і кажучы, што пастаноўка ўдалася. З маёй дапамогай фотамастакі з Мінска Яўген Брандукоў і Ірына Аляксандрава засялі ў Жыткавіцкім раёне традыцыйныя абрады — зараз у раённым ДOME культуры яны прадстаўлены на выставе. Журналіст са Швейцарыі таксама здымаў традыцыйную культуру ў гэтым раёне, а галоўны рэдактар Жыткавіцкай раённай газеты "Новае Палессе" Уладзімір Гаўрыловіч ездзіў у Швейцарыю — у выніку такога ўзаемаабмену падрыхтавана кніга "Беларусь — Швейцарыя". Я дапамагаў у фотаздымках швейцарскаму журналісту, і ён змог пабачыць, як у нас спраўляюць хрэсьбіны з бабінай кашай, як б'юць гаршчок, як спраўляюць іншыя абрады і як увогуле жыць у вясцоўцы ў Беларусі. Хутка гэтая кніга выйдзе з друку.

Хачу ў Тураве стварыць танцавальны ансамбль з носьбітаў традыцыйнай культуры, якім за 60, бо так "гуляць танцы", як яны, моладзь не ўмее, няхай павучыцца ў іх. У нас на Тураўшчыне карагоды заўсёды суправаджаліся спевамі, таксама, як і іншыя танцы. У Тураве ёсць бабуля, якой 92 гады, — маці майго вучня

Фальклорныя праекты Міколы Котава

Ляніда Хваціка, якая не толькі добрую памяць і слых захавала, але і працаздольнасць, і танце з радасцю, уявіце сабе, у такіх гадах! Рух — гэта жыццё. Гэтаму трэба вучыць змалку, а ўменьне рухацца ў танцы, у мастацкай форме — проста неабходна. У выхаванні дзяцей танец павінен быць абавязковым элементам, як заўсёды было на вёсцы.

У вёсцы Хільчыцы ёсць знамяці фермер Міхаіл Шруб, патрыёт Тураўшчыны, які шмат робіць для роднага краю. Зараз ён будзе ў Тураве кавярню, і мы з ім абмяркоўвалі ідэю стварэння тэатра народных абрадаў, які будзе працаваць на базе гэтай кавярні. Заказваем у вёсцы Гарадная Столінскага раёна гліняныя посуд, закупаем народныя інструменты. Падрыхтоўка першага спектакля ўжо пачалася.

— Тэлеглядачы, безумоўна, заўважаць тваё вяртанне на тэлебачанне — цяпер у перадачы "Слявай, душа!"

— 18 чалавек удзельнічала ў кастынгу на ролу вядучага гэтай перадачы, і я ў іх ліку. Моладзь амаль не ведае традыцыйнай культуры, таму выбралі мяне. Ужо тры перадачы запісалі. Для мяне гэта новая хваля на строю, жыццёвага тону. Працую з задавальненнем з людзьмі, якія за-

ймаюцца самадзейнай творчасцю. Нідзе няма столькі мастацкіх калектываў, як у нас.

— А дзе збіраешся сустракаць Новы год, спраўляць Каляды? Ты ж не ўсеціш дома ў традыцыйныя абрадавыя дні. Летась калядаваў з казой у Мінску з сябрамі-музыкамі...

— 2007 год — год свінні. Цяпер людзі захапляюцца гараскопамі, дык мы ўлічваем гэта, у той жа час спраўляем традыцыйныя беларускія народныя абрады. Летась мой сябар з Капыля даў мне на тры тыдні казу, яна жыла ў мяне ў ваннай пакоі, з ёй мы спраўлялі абыходы і віншавалі людзей з Новым годам, з Калядамі. А ў гэтым годзе рыхтую адзенне для свінкі, памперсы куплю. Нас ужо запрацілі пакалядаваць у розныя ўстановы. А што? Каза сябе ціха паводзіла і ў сталічных універмагах, і ў ква-

лі -
ся. Пры-
гожая козачка! Калі выхо-
дзіла са мной з кватэры — усе сабакі ў двары разбягаліся з гаспадарамі разам.

— А з кім ты калядаваць будзеш?

— У Капылі ў мяне ёсць сябар, цудоўны музыка і танцор — Аляксандр Драніч. Павел Пілат, які выкладае музыку ў каледжы мастацтваў, таксама далучыцца да нашай кампаніі. Народны ансамбль Мінскага аўтазавода "Вербіца", вядомы беларусам замежжа, са мной супрацоўнічае ў калядных імпрэзах і іншых.

— Гэта з імі ты трапіў у "Родны кут"?

— Так. "Родны кут" — гэта рэстаран у Мінску, з ансамблем "Вербіца" мяне туды запрасілі на вяселле. Аказалася, што ў гэтым куце беларускага мала. Сваё расчараванне выказалі дырэктары, у адказ нам прапанавалі там выступаць. Амаль кожны тыдзень мы іграем, танцуем, свішчам, жартуем, веселім публіку па-беларуску.

— І як жа табе ўдаецца ў 65 гадоў захоўваць добрую форму, вялікую працаздольнасць, аптымізм і творчае натхненне, шмат паспяваць?

— Кожны дзень я пачынаю з ранішняй гімнастыкі. Комплекс спрацаваў сам. Дапамагае не толькі мне — многім. Нават знаёмым беларусам замежжа рэкамендаваў займацца па сваёй метадыцы, і ва ўсіх добры вынік. Хочаш жыць — рухайся. Але мне здаецца, што я нават, калі памру і века закалояцца, то ўсё роўна абцасам у яе стукну, нагадваючы людзям: "Рух — гэта жыццё!" Таму жадаю ўсім чытачам газеты "Голас Радзімы" здароўя, здзяйснення мар і задум, а таксама, каб не забываліся на нашу традыцыйную культуру — у ёй ёсць усё, што трэба для душы і цела. Шчасця і добра ўсім!

НА ЗДЫМКАХ: французжанкам падабаецца беларуская полька; калядная імпрэза ў Мінску; гурт Міколы Котава ў Нью-Йорку.
Фота з архіва М. К.

Візітоўка

Яўген КАЗЮЛЯ.
Нарадзіўся ў 1936 годзе ў Мінску. У газеце "Голас Радзімы" працаваў фотакарэспандэнтам у 1975-1978 і 2000-2005 гадах. Аўтар гісторыка-краязнаўчай рубрыкі "Вандроўка з Яўгенам Казюлем". З'яўляецца старшынёй праўлення фотаклуба "Мінск", членам Рады Беларускага грамадскага аб'яднання "Фотамастацтва". Аўтар шэрагу персанальных выстаў, сярод якіх "Вытокі", "Браслаўшчына", "Нёманскі шлях", "Ад прадзедаў спакон вякоў...", якія экспанаваліся ў Польшчы, Украіне, Малдове, Румыніі, у шматлікіх гарадах Беларусі. Працягвае супрацоўніцтва з газетай як пазаштатны аўтар.

Апошняя вандроўка года

Вось і чарговы год на зыходзе. І, як водзіцца, самы час падсумаваць яго вынікі, азірнуцца на зробленае. Тым больш, што ёсць магчымасць візуальна прайсці дарогамі вандровак, перагарнуўшы стос фотаздымкаў. У гэтым сэнсе фатаграфія — трывалы носьбіт інфармацыі, уражанняў, пачуццяў. Яна, як фантастычная "машына часу", можа вярнуць нас у мінулае з усімі яго падрабязнасцямі. Фотаздымкі з Кальварыйскіх могілак у Мінску паслужылі нагадваюць імёны славытых беларусаў мінуўшчыны: Яна Дамеля, Яна Луцкевіча, Янкі Лучыны, Арцёма Вярты-Дарэўскага... А гэта Коласаўскі Нёман — мясціны, якія падаравалі нам не пераўздзенага песняра. Замалёўка на памешнай з Літвой і Польшчай рачулцы Марыха — сведчанне бясконцай прыгажосці нашага краю. Пра сумны лёс хутораў, якія здымаў на Гродзеншчыне, я спадзяюся яшчэ раскажаць на старонках газеты. А сёння я прапаную нашым чытачам падарожжа, якое сціпла і па сутнасці назваў

"І так спляліся паміж сабою, падпіраліся ўзаемна і ўзмацніліся — душа чалавека і душа зямлі, непарыўна звязаныя вечным шлюбам. А дзіцем гэтага сардэчнага звязку зямлі і чалавека, плодам кахання, вернасці і бязмежнай адданасці — ёсць наш краявід. Дзіця ёсць адзінае і так глыбока прывабнае. Ці можна яго не любіць".

Ян Булак "Вандроўкі фатографа".
Для любога беларуса няма зямлі, прыгажэйшай за родныя мясціны. І гэта зразумела. Іншая справа фатографа — вандроўнік. У яго, як у нікога, ёсць магчымасць выбіраць, параўноўваць, замілоўвацца. І, прыкіпеўшы аднойчы сэрцам да таго ці іншага месца, вяртацца туды раз за разам. Калісьці для мяне такім месцам было Палессе са своеасаблівым краявідам, унікальнай культурай, цікавымі традыцыямі. Чарнобыльскі віхур раскідаў усё па белым свеце, змяніў твар краю, усё перамяшаў.

Не вабіць мяне і "перліна Беларусі" — возера Нарач, менш таямніца і ім стала, калі абжылі яго турысты і адпачываючыя. Але ж, дзякуй Богу, багата наша зямля на некрутаную прыгажосць. І адно з такіх месцаў — Браслаўшчына, а дакладней — Браслаўскія азёры. Ужо і не памятаю, колькі разоў быў тут, здаецца прайшоў і праехаў з краю ў край, але ж кожны раз адкрываю для сябе нешта новае, незнаёмае. Таму, калі з калегамі па фотаклубу "Мінск" абмяркоўвалі маршрут апошняй восеньскай вандроўкі, без ваганняў прапанавалі Браслаўшчыну. Спрацавала і спрадвечнае жаданне дзяліцца калісьці ўбачаным з тымі, каго лёс не павёў сечжамі, якімі прайшоў сам. Тым больш, як аказалася, значная частка ўдзельнікаў вандроўкі ўвогуле не былі ў гэтым азёрным краі.

Выбіраючы спрыяльны час для вандроўкі ў "залатую восень", дацягнулі амаль да прадзёмку, калі надвор'е вытвісвае нечаканыя фортэлі. Для фатографа гэта выпрабаванне на майстэрства і цяперлівасць: не ў кожнага хапае характару дачакацца таго стану прыроды, які б задаволю фотамастака і ўзрушыў глядача.

Ёсць на Браслаўскіх азёрах месца, якое дае магчымасць ацаніць маш-

табы гэтага прыроднага феномену. Сярод пагоркаў паўвострава паміж азёрамі Струста і Снуды ўзвышаецца гара Маяк — самая высокая кропка краю. Памятаю, калі ўпершыню падняўся сюды і азірнуўся вакол, — дух захапіла. Здалося, што сусвет у маіх ног. Ва ўсе бакі, колькі ахоплівала вока, расцілалася гладзё азёраў, па якой "плылі" астравы

кас-цэла...
Ужо пазней на вочы трапілі пазычныя радкі, якія дакладна перадалі мой душэўны стан у той момант:
"Я зачараваны маўчу, стаю
У чарах цішыні і чарамі сэрэты,
І ў тон адзін з зямлёю я пяю,
І кожны міг сябе я пазнаю

з'езд да вёсачкі Маскаўцы. За вёскай пакінулі машыны і далей — пешшу на крутыя пагоркі. І вось яна — асабліваць Браслаўскіх азёраў: з кожным крокам адкрываюцца ўсё новыя і новыя краявіды. Спачатку за воднай гладзёю ўзнік высокі плоскі пагорак — гарадзішча XI-XIV стагоддзяў Маскавічы. Яшчэ трохі і леваруч — возера Несьпіш ва

Часцінкай злітаю вялікага сусвету".
І вось я зноў на Маяку разам са сваімі калегамі — фотамастакамі. Віктар Бутра і Віктар Суглоб, Сяргей Качаргін і Уладзімір Паўлаў,

Юрый Васільеў і Андрэй Пазнякоў — усе стаяць трохі раззубленыя ад велічы ўбачанага і моўчкі ўсталёўваюць на штацівы сваю фатаграфічную тэхніку. Бо спрацоўвае прафесіяналізм, жаданне перадаць сваё бачанне навакольнай прыгажосці. Ужо пазней, наталіўшы смагу творчасці, усіх як прарве і пачнецца ўзрушаны абмен уражаннямі. А мяне перапаўняла радасць ад таго, што яшчэ некалькі чалавек дакрануліся да гэтага Божага тварэння і, упэўнены, шчыра панясучь людзям яго вобраз у сваіх фатаграфіях.

усёй краёвае шматлікіх астраўкоў у жоўтым убранні восеньскіх бяроз. Нехта з удзельнікаў вандроўкі затрымліваецца, каб выбраць цікавы кадры, іншыя ў прадчуванні новых адкрыццяў, падымаюцца вышэй. І не дарэмна. Па другі бок пагорка — азёры Недрава і Поцэх, адгароджаныя адно ад другога вузкай двухкіламетровай Слабодкінскай градой. Змрочнасьць восеньскага неба прыглушыла зямныя фарбы, і толькі выпадковыя сонечныя прамень, невядома як знайшоўшы прарыў у аблоках, на момант высветляў асобныя пералескі, палі, паплавы. І, як бы дапаўняючы восеньскую панараму, у небе з'явіўся густы клін. Над азёрамі загучаў сумны клікат развітання: "У вырай, у вырай..."

Абвешчаны і мокрыя ад дажджу, рушылі мы ў бок Браслава. На кароткі час заехалі да маленькага азярца, якога амаль не відаць з дарогі. Невялічкае, абсалютна круглае, у атачэнні жоўтых бяроз, яно кранала душу сваёй утульнасцю і казачнасцю, а яго мясцовая назва — Божае вока — выклікала адпаведныя асацыяцыі. Перад ад'ездам завіталі ў Браслаўскі музей рамёстваў, супрацоўнікі якога гасцінна нас прымалі і зрабілі ўсё магчымае, каб вандроўка наша адбылася. Мы развіталіся і абяцалі абавязкова сюды вярнуцца з выставай і новымі планамі вандровак, бо проста "захварэлі" Браслаўшчынай.
НА ЗДЫМКАХ: кветкі вёскай Маскаўцы; краявіды возера Несьпіш; Я. КАЗЮЛЯ; лодкі на возеры Балойса; возера Божае вока; у вырай; дарога на гару Маяк. Фота аўтара.

Ранак наступнага дня мы сустрэлі ў дарозе ў бок мястэчка Слабодна, вядомага сваім стогадовым касцёлам Сэрца Ісуса. Праз некаторы час збочылі на непрыкметны

Візітоўка

Адам МАЛЬДЗІС. Нарадзіўся 07.08.1932 года ў вёсцы Расолы Астравецкага раёна Гродзенскай вобласці. Працаваў у газеце "Голас Радзімы" ў 2003-2006 гадах на пасадзе рэдактара аддзела міжнародных кантактаў. Вёў асноўныя рубрыкі: "Вяртанне", "Кантакты і дыялогі", "Суайчыннікі ў свеце". З'яўляецца навуковым рэдактарам часовага навукова-вытворчага калектыву пры рэдакцыі "Голасу Радзімы" на падрыхтоўцы другога, пашыранага і выпраўленага выдання энцыклапедычнага даведніка "Беларусы ў ўраджэнцы Беларусі ў памежных краінах".

У будучы даведнік

Вярэніч Георгій

Вярэніч Георгій Уладзіміравіч (17.04.1949, г. Лунінец Брэсцкай вобл.), генерал арміі.

Нарадзіўся Г. Вярэніч у сям'і супрацоўніка РАУС, які быў партызанам Вялікай Айчыннай вайны, і медсястры. Выпускнік СШ № 1 г. Лунінец (1966), адначасова закончыў Лунінецкую музычную школу па класу баяна. Паступіў у Чырванасцяжнае ваеннае вучылішча імя Кірава МУС СССР у Арджанікідзе. У 1969 годзе быў накіраваны ў асобную дывізію асабовага прызначэння імя Дзяржынскага. Трапіў у лік курсантаў лінейнай роты ганаровай варты. За поспехі ў вучобе і справную выпраўку адным з першых быў узнагароджаны знакамі "За адзнаку ў службе" I і II ступеняў. Затым быў накіраваны ў парадны полк дывізіі. Праходзіў службу на розных пасадах, пачынаючы ад камандзіра ўзвода да намесніка камандзіра палка па рабоце з асабовым складам.

У 1980 г. разам з падначаленымі забяспечваў бяспеку Алімпійскіх гульняў у Маскве.

Доўгі час Г. Вярэніч займаў пасаду намесніка камандзіра АМСБАН, які пазней стаў атрадам асобнага прызначэння "Русь", што ахоўваў комплекс будынкаў ЦК КПСС на Старой плошчы. Усвядоміўшы, што выхаваная работа падабаецца яму больш, чым камандная, з цягам часу закончыў педагагічны факультэт Ваенна-палітычнай акадэміі імя Леніна (1981) і Ваенную акадэмію Генеральнага Штаба Узброеных Сіл РФ (2002).

Неўзабаве пачалі ўзнікаць "гарачы кропкі". У 1988 годзе ў Сумгаіт Вярэніч прыляцеў разам са сваім палком. Затым міратворчая місія ўнутраных войскаў і Вярэніча працягвалася ў Баку (1988), Ерзване і Нагорным Карабаху (1989). Пасля Г. Вярэніч стаў начальнікам палітаддзела Хабарўскай дывізіі МУС СССР (1988), намеснікам камандуючага Приволжскай акругай УВ МУС СССР (1992). У кастрычніку 1993 года яго часова прызначылі намеснікам каманданта Белага Дома. Затым накіравалі ў Паўночную Асецію, дзе ў сувязі з асеціна-інгушскім канфліктам было аб'яўлена надзвычайнае становішча.

У 1994 годзе Г. Вярэніча прызначылі намеснікам камандуючага Маскоўскай акругай УВ МУС Расіі. У Чачні генерал з 1995 да 2001 года быў намеснікам каманданта і камандуючага групай унутраных войскаў. Яму даводзілася сустракацца з прадстаўнікамі мясцовай адміністрацыі, кіраўнікамі адноўленых установаў, вёсці перамовы з Масхадавым, Закаевым, Макашавым, палявымі камандзірамі.

Вывад групы ўнутраных войскаў быў цалкам ускладнены на генерала Г. Вярэніча.

У Вярэніча і яго жонкі Тамары Сцяпанавы (дарэчы, таксама ўраджэнка Лунінецка) дзве дачкі — Тацяна і Алена. Завяршыўшы службу, Г. Вярэніч з 2001 г. працуе ў апарце Лічыльнай Палаты Расійскай Федэрацыі. З'яўляецца членам Савета дырэктараў футбольнага клуба Дынама "Масква". Закончыў

Акадэмію народнай гаспадаркі пры ўрадзе Расійскай Федэрацыі (2004).

Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі і "За ваенныя заслугі", медальмі "За баявыя заслугі", "За выдатную службу па ахове грамадскага парадку". Руская Праваслаўная царква ўдастоіла яго ордэнаў Святога Благавернага князя Данііла Маскоўскага III ступені, Святога Раўнаапостальнага князя Уладзіміра III ступені, Святога Прападобнага Сергія Раданежскага III ступені, Патрыяршаі Граматы.

Тамара СОЦ.

Гінцбург Аляксандр

Гінцбург Аляксандр Ільіч (1.3.1907, г. Рагачоў Магілёўскай, цяпер Гомельскай вобл. — 15.11.1972), рускі і беларускі кінааператар і рэжысёр. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1955), Расіі (1969).

У 1927 годзе А. Гінцбург скончыў Ленінградскі фотатэхнікум, у 1934 годзе — Ленінградскі электратэхнічны інстытут. З 1925 года — аператар кінафабрыкі "Савкіно" (пасля кінастудыі "Ленфільм"). У далейшым працаваў на розных кінастудыях: з 1943-га — на Маскоўскай студыі дзіцячых і юнацкіх фільмаў імя М. Горькага, у 1948-1958 гадах — на "Беларусьфільме".

Аператарскае майстэрства А. Гінцбурга вылучалася лаканізмам кампазіцыі ў пабудове кадра, увагай да мастацкай дэталі і пейзажу. Зняў мастацкія фільмы "Сустрэчэнні" (1932, з Ж. Мартавым і У. Рапапортам), "Сяляне" (1935), "Камсамольскі" (1938), "Член урада" (1940), "Валерыі Чкалаў" (1941), "Два байцы" (1943), "Канстанцін Заслонаў" (1949), "У іх ёсць Радзіма" (1950), фільмы-спектаклі "Паўлінка" (1952), "Пялюць жаваранкі" (1953), "Хто смяецца апошнім" (1954) і іншыя. Як рэжысёр паставіў фільмы "Адноічы ўначы" (1962, з Э. Фаікам) і "Гіпербаліід інжынера Гарына" (1965, паводле А. Талстога) — у абодвух фільмах сцэнарый А. Гінцбурга. Сааўтар сцэнарыя і аператар фільма "Хрустальны чаравічак" (1961).

Аксана СПРЫНЧАН.

Дзекуць-Малей Лукаш

Дзекуць-Малей Лукаш (1.10.1888, каля Слоніма Гродзенскай зуб., цяпер Слоніміскі р-н Гродзенскай вобл. — 20.1.1955, Гданьск, Польшча), рэлігійны і грамадска-культурны дзеяч.

Паходзіў Л. Дзекуць-Малей з беларускай пратэстанцкай сям'і. Вучыўся ў Вільні на Першых беларускіх настаўніцкіх курсах (1913), працаваў настаўнікам у пачатковых школах. Пазнаёміўся ў час службы ў арміі ў Беластоку з евангельскім рухам, прыняў новае хрышчэнне, выехаў у Пецярбург на біблейныя курсы, якія наведаў два гады.

На беларускім сялянскім з'ездзе ў Гродне (1918) быў выбраны ў Гродзенскую павятовую раду. У пачатку 1920-х гадоў пераехаў у Брэст, дзе жыў амаль 20 гадоў.

Л. Дзекуць-Малею належыць ініцыятыва перакладу на беларускую мову Евангелля, малітоўнікаў. У пачатку 1920-х гадоў пераклаў з польскай і рускай моў 17 рэлігійных брашур. Перакладзеныя ім і адрэдагаваныя А. Луцкевічам у Вільні ўсе чатыры кнігі Новага Запавяту выйшлі асобнымі выданнямі. А затым дапрацаваны тэкст з дададзенымі псалмамі пабачыў свет у Хельсінкі (1931). У працы перакладчыку дапамагала яго жонка настаўніца Серафіма Кішка.

У сярэдзіне 1940-х гадоў Л. Дзекуць-Малей пераехаў у Польшчу. Жыў у Гданьску, служыў прэсвітэрам у пратэстанцкай святыні. Пасля смерці пахаваны на гарадскіх камунальных могілках. Магілу асветніка знайшла гданьская беларусітка Л. Плагоўска.

Тамара ШКУРКО.

Качановіч Мікалай

Качановіч Мікалай Паўлавіч (9.1.1946, хут. Вышні Лунінецкага р-на Брэсцкай вобл.), контр-адмірал (1993), дзяржаўны дзеяч.

Усе продкі М. Качановіча былі сялянамі. Пасля заканчэння Бастынскай СШ М. Качановіч працаваў інструктарам Лунінецкага райкама ЛКСМБ. Па накіраванні райваенкамата паступіў у Чарнаморскае вышэйшае ваенна-марское вучылішча імя П.С.Нахімава.

У Севастопалі атрымаў дыплом інжынера-механіка, спецыяліста па ракетным узбраенні (1969). Служыў на Балтыйскім флоце на розных пасадах, у тым ліку камандзірам групы кіравання мінна-тарпеднай баявой часці (БЧ-3) злучэння супрацьлодочных караблёў "Пільны" і "Моцны".

Затым — камандзір супрацьлодочнага карабля "Свірэпы" (1977-1979), ракетнага карабля "Слаўны", лепшага карабля Балтыйскага флоту (1979-1982). Удзельнічаў у далёкіх паходах з заходам карабля ў порты Югаславіі, Кубы, Марока і іншых краін. З адзнакай завочна закончыў Ваенна-марскую акадэмію імя Грэчкі (1989).

З 1988 да 1992 года — памочнік камандуючага Балтыйскага флоту, у 1992-1994 гадах — начальнік па эксплуатацыі і рамонту, у 1994-1998 гадах — намеснік камандуючага па эксплуатацыі і рамонту, з 1998 да 2001 года — намеснік камандуючага Балтыйскага флоту па ўзбраенні і эксплуатацыі ўзбраення. У гэты час у яго "гаспадарцы" налічвалася 280 баявых караблёў, больш як дзве тысячы суднаў, чатыры палкі марской авіяцыі, берагавыя войскі з ракетнымі ўстаноўкамі і марской пяхотай.

Са снежня 2001 года да снежня 2005-га М. Качановіч узначальваў Прадстаўніцтва Калінінградскай вобласці Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь. Яго жонка Надзея Мікалаеўна — таксама ўраджэнка Лунінецчыны, выкладчыца матэматыкі. Дачка і сын атрымалі педагагічную адукацыю.

Наш суайчыннік узнагароджаны ордэнамі "За службу Радзіме" III ступені, "За ваенныя заслугі" і медалём "За працоўную доблесць".

Тамара СОЦ.

Ніскі Георгій

Ніскі Георгій Рыгоравіч (8)21.1.1903, станцыя Новабеліца, цяпер у межах г. Гомеля — 19.6.1987), расійскі мастак, народны мастак Расіі (1965), правадзейны член Акадэміі мастацтваў СССР (1958).

У 1919-1921 гадах вучыўся ў Гомельскай студыі імя М. Урубеля, якой кіраваў А. Быхоўскі. У 1921 годзе Ніскага накіроўваюць у Маскву на вучобу ў Вышэйшы мастацка-тэхнічны інстытут. Спачатку ён займаецца на падрыхтоўчым аддзяленні, а з 1923-га пераходзіць на жывапісны факультэт, дзе займаецца ў Р.Фалька і А. Дрэвіна. У гады Вялікай Айчыннай вайны працаваў у "Вокнах ТАСС".

Яго дыпломны твор "Паўстанне французскіх маракоў у Адэсе" набывае Трацякоўская галерэя. За палатно "Сустрэчка" на Сусветнай выставе ў Парыжы (1937) Ніскі атрымаў бронзавы медаль. Прымаў удзел у рабоце над пано "Знатныя людзі краіны Саветаў", якое ў 1939 годзе ўпрыгожыла павільён СССР на Міжнароднай выставе ў Нью-Йорку. Імкнучыся перадаць рытм сучаснага жыцця, уносіў у свае творы (пераважна марыны і індустріяльныя пейзажы) моцны дынамічны пачатак.

Для яго пейзажаў характэрна спалучэнне яркага каларыстычнага вырашэння з абагульненасцю кампазіцыі. Дзяржаўная прэмія СССР (1951) за творы "Пейзаж з маяком", "Порт Адэса" (цэплаход "Россия"), "Ля беразоў Далёкага Усходу".

Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, а таксама медалямі.

Аксана СПРЫНЧАН.

Уладзімір БАНЦЭВІЧ:

"Мы славяне..."

Банцэвіч Уладзімір Мікалаевіч (2.1.1949, в. Камень Пінскага р-на Брэсцкай вобл.), мастак, сябар Саюза мастакоў СССР (1989), цяпер Саюза мастакоў Расіі, пісьменнік, старшыня расійскай абласной рэгіянальнай грамадскай арганізацыі "Саюз беларусаў Дона" (Расійская Федэрацыя).

Дзяцінства У. Банцэвіча прайшло ў палескай глыбінцы — у вёсцы Гоцк, зараз Салігорскага раёна Мінскай вобласці, дзе цяжэ маляўнічая лясная рачулка Лань і вельмі прыгожыя мясціны, якія задалі ў душу і сэрца будучага мастака. У Гоцку ён скончыў 11 класаў сярэдняй школы (1966), пасля чаго паспрабаваў паступіць у Мінскі тэатральна-мастацкі інстытут, але сельскаму хлопцу не хапіла ведаў. Год працаваў на будоўлі ў Салігорску. У 1967 годзе пераехаў у Растоў-на-Доне.

У 1973 годзе змяніў масцярок на пэндзаль мастака. Колькі памятае сябе, любіў маляваць. Пісаў вершы.

У 1980 годзе скончыў Растоўскае мастацкае вучылішча імя М. Грэкава, атрымаў дыплом мастака-жывапісца і педагога. З гэтага часу актыўна заняўся творчасцю. Удзельнік абласных, рэспубліканскіх і замежных выстаў. З 1966 года — кіраўнік створанай ім па індывідуальнай аўтарскай праграме дзіцячай творчай студыі "Вясёлка". Выставы работ студыіцаў дэманстраваліся ў Грэцыі, Германіі, ЗША.

Заснаваў новы данскі літаратурна-мастацкі і гісторыка-этнаграфічны альманах беларусаў Дона "Мы — славяне", з'яўляецца яго шэф-рэдактарам. Садзейнічае збліжэнню народаў Беларусі і Расіі, уносіць свой уклад у прапаганду іх гісторыі і культуры.

З 2005 года пачаў ездзіць на сваім аўтамабілі разам з актывістамі Саюза беларусаў Дона на радзіму, наладжваць сувязі мастакоў Растова-на-Доне з беларускімі калегамі, дамаўляцца пра арганізацыю сумесных выстаў, удзел беларусаў Дона ў беларускіх фестывалях, а прадстаўнікоў розных арганізацый беларусаў — у цікавых святах, якія ладзяцца ў Растоўскай вобласці. Працуючы над гісторыяй Растова-на-Доне, не забываецца і пра сваю Радзіму, дадаўшы да гэтай тэмы аспект пра ўзаемасувязі.

У 2005 годзе Уладзімір Банцэвіч прывёз на Піншчыну дачку Святалану, сына Сяргея і траіх унукаў — Арцёма, Валерыя і Данілу, каб пазнаёміліся са сваёй шматлікай раднёй, убачылі хараство краю, дзе ён нарадзіўся, спазналі дабрагу і прыгажосць душы беларусаў.

42 партрэты растоўскіх граданачальнікаў, створаныя У. Банцэвічам, сталі ілюстрацыяй "Чвэрць тысячагоддзя". У 2000 годзе ён ажыццявіў ідэю стварэння гістарычнай галерэі "Растоўна-Доне: гісторыя, лёсы, асобы" (10 партрэтаў асоб, якія мелі дачыненне да ўзнікнення горада, — ад Пятра Вялікага да Аляксандра І). Да 250-гадовага юбілею казацкага атамана Матвея Платава, генерала ад кавалерыі, графа, героя Айчыннай вайны 1812 года, стваральніка першых гімназій і тыпаграфіі на Доне, стварыў серыю з прысвечаных яму 18 тво-

раў, якая захоўваецца ў фондах Старацаркаскага музея-запаведніка.

У. Банцэвіч — аўтар многіх артыкулаў і нарысаў, якія надрукаваны ў газетах Дона. У 1998 годзе выйшла ў свет кніга яго казак для дзяцей "Чароўны кошак", ілюстраваная ўласнымі малюнкамі. Выдаў гістарычную аповесць для дзяцей "Таямніца багатага калодзежа". Працяг яе ў 2003 годзе заняў першае месца на абласным аглядзе на лепшую кнігу для дзяцей. Напісаў лірычную аповесць у вершах "Амазонкі".

У. Банцэвіч кіруе работай культаўра-асветнага цэнтра беларускай супольнасці на Доне, а ў 2003 годзе абраны старшынёй Саюза беларусаў Дона. Гэта грамадская арганізацыя была створана ў тым жа годзе Марыяй Кавальчук-Гегенавай (яна стала кіраваць асацыяцыяй беларусаў Растоўскай вобласці "Крыніца").

Заснаваў новы данскі літаратурна-мастацкі і гісторыка-этнаграфічны альманах беларусаў Дона "Мы — славяне", з'яўляецца яго шэф-рэдактарам. Садзейнічае збліжэнню народаў Беларусі і Расіі, уносіць свой уклад у прапаганду іх гісторыі і культуры.

З 2005 года пачаў ездзіць на сваім аўтамабілі разам з актывістамі Саюза беларусаў Дона на радзіму, наладжваць сувязі мастакоў Растова-на-Доне з беларускімі калегамі, дамаўляцца пра арганізацыю сумесных выстаў, удзел беларусаў Дона ў беларускіх фестывалях, а прадстаўнікоў розных арганізацый беларусаў — у цікавых святах, якія ладзяцца ў Растоўскай вобласці. Працуючы над гісторыяй Растова-на-Доне, не забываецца і пра сваю Радзіму, дадаўшы да гэтай тэмы аспект пра ўзаемасувязі.

У 2005 годзе Уладзімір Банцэвіч прывёз на Піншчыну дачку Святалану, сына Сяргея і траіх унукаў — Арцёма, Валерыя і Данілу, каб пазнаёміліся са сваёй шматлікай раднёй, убачылі хараство краю, дзе ён нарадзіўся, спазналі дабрагу і прыгажосць душы беларусаў.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ. НА ЗДЫМКАХ: Уладзімір БАНЦЭВІЧ, яго работа — эмблема Саюза беларусаў Дона, часопіс "Мы — славяне".

Чэхія

МАЙЦЕ ГОНАР, ПІШЫЦЕ ПРАВІЛЬНА!

Газета "Голас Радзімы" № 42-44 за 26 кастрычніка 2006 года змясціла артыкул "Пішыце правільна: Беларусь — Belarus". Закранута вельмі актуальнае пытанне, якое разглядаецца з пункту гледжання праблем картаграфіі. Разам з акрэсленай у артыкуле К. Немагай праблемай, гэта пытанне выпраменьвае цэлы спектр наступных пытанняў, адказы на якія не з'яўляюцца складанымі, але адносяцца хутчэй за ўсё да разраду нявыказаных услях.

Ні адна краіна, калі гэта канстатаваць па друкаваных выданнях і Інтэрнэце, не мае адначасова столькі назваў, як Беларусь. Але ў даным выпадку не падыходзіць правіла — чым больш, тым лепш. Найбольш варыянтаў назвы Беларусь сустракаем у рускай мове, якая з'яўляецца мовай міжнацыянальных зносінаў.

Агульнарасійскі класіфікатар краін свету (агульнарасійскі класіфікатар краін свету — ок (ик (исо 3166) 004-97) 025-2001), які прадуладжвае выкарыстанне назваў пры міжнародным інфармацыйным абмене, падае тры блокі інфармацыі — лічбавую ідэнтыфікацыю, назву (поўную і скарачаную), літарную ідэнтыфікацыю. „Рэспубліка Беларусь” — як поўная назва і скарачаная — „Беларусь” зафіксавана пад лічбавой ідэнтыфікацыяй 112. Літарная ідэнтыфікацыя мае два паказчыкі: двухзначны (альфа-2) — для Беларусі: BY і трохзначны (альфа-3) для Беларусі — BLR. Літарная ідэнтыфікацыя перадаецца лацінкай і прызначана для візуальнай прымачаванасці кодаў да назвы краіны ў розных мовах свету. Двухзначныя коды прымяняюцца як міжнародныя паказчыкі, без неабходнасці называць поўную назву краіны: by з'яўляецца паказчыкам беларускіх Інтэрнэт-сетак, таксама як cz — чэшскіх, ru — рускіх. Сфера ўжытку трохзначных літарных кодаў з'яўляецца абмежаванай і залежыць ад кампетэнтных структураў.

Нягледзячы на тое, што назва Беларусь на сённяшні дзень у рускай мове мае нарматыўны варыянт, зацверджаны Дзяржаўным Камітэтам РФ па стандартызацыі і метралогіі ў 2002 годзе, бадай, найбольш распаўсюджанай памылкай у расійскіх медыях з'яўляецца напісанне назвы Беларусь. З якіх, у сваю чаргу, на вялікі жаль, гэтыя памылкі пераходзяць у іншыя мовы. Потым узнікаюць пытанні, напрыклад, у інвестараў — укладальца грошы ў Беларусь ці ў Беларусь, ці адно і тое ж гэта, а калі так, то чаму пішацца па-рознаму? Ці можна давяраць краіне, якая не мае адзінай назвы і дазваляе сябе называць і так і гэтак?

Савецкі перыяд характарызаваўся максімальнай уніфікацыяй. Назва кожнай рэспублікі набывала абрэвіятуру: БССР, УССР, РСФСР і гэтак далей. Падчас існавання Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў рускай мове ўзнікла яшчэ адна трансфармацыя назвы —

Белоруссия, з дзвюма “с” як паказчык блізкасці і сваяцкасці з рускімі. Сучасная назва Рэспублікі Беларусь, і адпаведна — мовы не мае ў рускай мове ўсталяваны характар. У сучасных расійскіх СМІ сустракаем: РБ (па аналогіі з РФ), Белоруссия, Белоруссия, Белорусь, Республика Белорусь, Беларусь, а таму і мову таксама называюць: белорусским, белоруским, беларуским языком.

Гэтым садзейнічаюць і новыя слоўнікі, якія, па-першае, супярэчаць вышэйназванаму дакументу, а па-другое, вызначаюцца непаслядоўнасцю. Пасля распаду СССР былая савецкая рэспубліка набыла незалежнасць і новую афіцыйную назву — Рэспубліка Беларусь. Здавалася б, усё вырашана. Але пытанне гэта і не паднімаецца, а кожны піша так, як хоча. Не маюць адзінай думкі на гэты конт і новыя рускія паручнікі і слоўнікі. Адзін з больш новых — слоўнік-даведнік “Русские названия жителей” Г. Л. Гардзевіч і Е. А. Левашова 2003 года выдання даводзіць, што сучаснай нормай рускай мовы з'яўляецца: белорус, белоруска, белорусы, а назвы прадстаўнікоў нацыі савецкага перыяда: белоруссы, белорус і белоруска з дзвюма літарамі “с” лічацца застарэлымі. Але і літара “о” ў прапанаванай аўтарамі даведніка сучаснай назвы прадстаўнікоў беларускай нацыі не адпавядае лагічна сучаснай, афіцыйна прынятай у рускай мове назве краіны — Рэспубліка Беларусь.

У адпаведнасці з вышэйназваным дакументам, скарачэнне РБ, якое часта сустракаецца ў рускіх СМІ, з'яўляецца памылковым, таксама, як слухна даводзіць аўтар беларускай вікіпедыі, і ўсе астатнія застарэлыя назвы ў рускай і іншых мовах — Белоруссия, Byelorussia, Bielorrussie, Weissrussland адлюстроўваюць суадносіны былых савецкіх калоній.

Сучасная назва гучыць па-беларуску: Рэспубліка Беларусь, Беларусь; па-руску: Республика Беларусь, Беларусь; па-англійску: Republic of Belarus, Belarus; па-французску: La République de Biélorus, Les Biélorus; па-нямецку: Republik Belarus, Belarus. Таму ў рускай мове назвы прадстаўнікоў беларускай нацыі мусяць пісацца: беларусы, беларус, беларуска, адпаведна прыметнікі — беларуский (язык), беларуская (культура), беларуское (пиво), беларуские (товары).

Іна КАЛІТА, навуковы супрацоўнік кафедры багемістыкі і славістыкі ўніверсітэта Я. Э. Пуркыне Усці над Лабай.

Данія

Застаюся беларускай

Паважаная рэдакцыя, вам піша Вольга Найдэл. Атрымліваю “Голас Радзімы” на працягу некалькіх гадоў. Гэтану вельмі рада і заўжды спадзяюся знайсці праз вас беларусаў у Даніі.

Сама беларуска і ў Даніі жыву вось ужо больш за пяць гадоў. Маю сяброўку з Мінска, тут жа, у Даніі. Гэта вялікае гчасасце — мець зямлячку на гэтых ветраных Скандынаўскіх астравах (жыву на востраве Фальста). Калі б сустрэлі яшчэ беларуса, можа б і суполку беларуска стварылі, каб размаўляць на сваёй мове. Гэтага нам вельмі не хапае.

Так атрымалася, што я маю сям'ю ў Даніі: мужа датчаніна і дзвюх дачок. Муж мой, хоць і лічыць сябе еўрапейцам, але ж вельмі ганарыцца сваімі “дацкімі каранямі”, паважае дацкую мову. Ён вельмі захапляецца беларускім культурным жыццём, беларускім фальклорам і, зразумела, беларускай мовай. “Вельмі меладычная, заўсёды адчуваю, калі выказаецца радасць, а калі сум”, — кажа ён.

Дзеці мае, хоць і датчане, але вучаць матчыну мову, каб бабуля і дзядуля маглі пагутарыць са сваімі ўнучкамі. А сама, зразумела, назаўсёды застануся беларускай. І яшчэ ёсць у мяне мара, што ці я, ці мае дзеці вернуцца ў Беларусь, каб здзейсніць нешта карыснае. Ведаю, што ў многіх з тых, хто пражывае за мяжой, ёсць такая мара.

Пражыванне за мяжой шмат чаму мяне навучыла, асабліва ганарыцца тым, хто ты і адкуль ты, ганарыцца сваім вопытам, тым, “што ты маеш у рукзакі”, як кажуць датчане. Дацкую мову вывучыла хутка і зараз вучуся ў семінары для настаўнікаў. Адукацыя ў Даніі вельмі адрозніваецца ад адукцыі ў Беларусі, асабліва тым, што студэнты самі адказваюць за свае веды і пошук інфармацыі, а выкладчык толькі накіроўвае іх навучальны працэс у неабходным напрамку. Асабліва ўдзяляецца ўвага працы ў групах. Гэты від работы быў спачатку вельмі складаны для мяне. Але ж цяпер навучылася выказваць свае думкі, падмацоўваць іх фактамі, прыслухоўвацца да іншых выказванняў, не саромецца задаваць пытанні, знаходзіць кампраміс, а потым і агульнае вырашэнне праблем.

Вельмі б хацелася ўдзельнічаць у праекце паміж Беларуссю і Даніяй. Асабліва ў адукацыйнай сістэме. Тут многаму можна было б павучыцца адзін у другога.

І апошняе, аб чым хацелася б напісаць. Тэрыторыя Даніі ў

Між намі, еўрапейцамі

Дарыце дзецям добрыя цацкі

АД КАГО ПЕРАЙМАЮЦЬ ДЗЕЦІ?

На вуліцы два хлопчыкі гулялі ў “ганстарскую” гульні: адзін быў “забойцай”, а другі — “ахвярай”. Першы, схапіўшы другога за патыліцу, амаль прафесіянальным рухам бышчам разбіваў яму галаву аб дрэва. Другі пакорліва выконваў усе загады і быў, відаць, задаволены сваёй “роляй”. Не ведаю, як працягвалася далей гэта гульня, таму што гэтую “карціну” я ўбачыла мімаходам. Усё неймаверна нагадвала сцэну з фільма. Гэта значыць, што гэтыя 6-7-гадовыя хлопчыкі прайгравалі тое, што яны бачылі далёка не адзін раз і што чамусьці ім спадабалася. Жорсткасць не выклікала ў іх агіды, а наадварот, стала прадметам для пераймання.

Аб парокх і зле можна пісаць, як аб чымсьці жалівым, а можна і так, што яны будуць выклікаць сімпатыю і здавацца прывабным. Гэта тычыцца ўсіх выгядаў творчасці. Зараз дамінуюе якраз другі тып “культуры”.

Адно дзяўчынку запыталі, ці спадабаўся ёй персанаж з мультфільма.

— Ён добры, толькі ўвесь час падманвае.

— Дык які ж ён добры, калі падманвае?

— А там паказана, што добры, — настойвала дзяўчынка.

У дзіцячым садку, куды ходзіць мая дачка, выхавальніца малодшай групы спытала ў дзіцей, якія песні яны ведаюць. Двое малых адказалі: “Star’ Ac” (“Стаць зоркай”)! У некаторых дарослых гэта выклікала смех, але ёй самой хацелася больш плакаць, чым смяяцца: дзеці амаль зусім не ведаюць дзіцячых песень і вершыкаў, ды яшчэ і глядзяць перадачы такога, мякка гаворачы, сумніўнага зместу. (У групе толькі двое назвалі дзіцячыя песні).

Сумна, што сціраюцца межы паміж дзіцячым і дарослым светам, мультфільмы, падобныя на фільмы баевікі, а цацкі часта ўвасабляюць не лепшыя бакі сучаснага жыцця.

У ШТО ЯНЫ ГУЛЯЮЦЬ?

Зараз асабліва папулярны цацкі — персанажы з дзіцячых “баевікоў” (Супермэн, Спайдэрмэн, робаты з “Зорных войнаў” і гэтак далей). А цацка — гэта як лустэрка для дзіцяці. Гуляючы, ён нібы ўвасабляецца ў яе, амаль зліваецца з ёй. Добрая цацка дорыць пяшчоту малому, яна ўсім сваім выглядам паказвае свае станоўчыя адносіны да свету. Невыпадкова маленькія дзеці (а можа, і вялікія?) любяць усё мяккае і пухнатае. Аказваецца, такая цацка здольна “вылечыць” дзіця ад начных страхў і нават ад энурэзу. Такім чынам, першы крытэры — цацка павінна ўсім сваім выглядам выпраменьваць дабрыню.

Другі крытэры патрабуе, каб гульня або цацка спрыяла інтэлектуальнаму развіццю дзіцяці. З гэтым лепш усяго спраўляюцца старыя кубікі з казкамі, мазаіка, будаўнічы канструктар. Яны развіваюць кемлівасць, цяпенне і матарыку рукі.

Аказваецца, не так ужо шмат цацак адказвае гэтым патрабаванням. Большасць з іх (за выключэннем тых, што прызначаны для самых маленькіх) — ці то салдацікі бакі, рознага выгляду зброі, роба-

ты, маскі або настольныя гульні, у якіх трэба заваяваць увесь свет або стаць найбагацейшым, а таксама асабліва любімыя сучаснымі дзецьмі карты з яўна дэманічным характарам (хто больш страшэнны, той больш моцны) — усё гэта не адказвае элементарным маральным нормам і нясе з сабой зарад агрэсіі.

Вядома, гэта не значыць, што хлопчыкам трэба гуляць толькі з плюшавымі мішкамі. Бываюць і салдацікі добрыя (прыпомнім алавяных) — тыя, якія не палюхаюць сваім выглядам. А што адбудзецца з дзіцем, калі яму даць у рукі цацачны пісталет? Магчыма, яго асоба сказіцца агрэсіяй (асабліва, калі ён нагледзеўся японскіх мультфільмаў або баевікоў). Часта і на ўпакоўках дзіцячых пісталетаў адлюстроўваюцца тыповыя асобы забойцаў з фільмаў. А прыпомнім Святога Георгія Пераможца, які забівае змея. Яго твар спакойны і прыміраны.

ГУЛЬНЯ ЯК ЛЮСТЭРКА

Для дзяўчынак добрыя тыя цацкі, якія дапамагаюць выхоўваць іх як гаспадынь і маці. Да гчасася, у некаторых французскіх магазінах яшчэ можна знайсці цацачныя прасы, швейныя машыны і пыласосы. Але большасць прылаўкаў запоўнена Барбі і яе “сяброўкамі”, а таксама адпаведнымі “атрыбутамі”. Ці можна гуляць у дочкі-маці з гэтымі лялькамі? Барбі — гэта не малая, якую ваша дачка магла б люляць, карміць з лыжкі, шыць ёй сукенку і вывозіць на прагулку ў калысцы. Ёй нічога гэтага не трэба. Яна сама будзе вучыць вашу дачку фарбавацца, какетнічаць, весці бяздзейсны і гультаяваты вобраз жыцця. Не дай Бог ёй стаць ідэялам вашай дачкі.

Вось і маёй трохгадовай малой падарылі на дзень нараджэння невялікую, напалову аголеную ляльку ў стылі Барбі. Дзіцячы намаляваны тварык і падкрэсленыя жаночыя формы: ні дзяўчынка, ні жанчына. Я правяла эксперымент: змайстравала ёй сукенку і заплыла коску, каб надаць ёй больш сціплы выгляд. Дзеці звычайна любілі, калі мы пераапрачалі лялек, шылі ім адзенне, але тут мой шасцігадовы сын запратэставаў, лялька была ў момант распаўна. Тут мне прыпомнілася, як сын маёй сяброўкі распранаў Барбі ў туалете, каб лепей яе разглядзець. А таксама ўспомніла пра тое, што хлопчыкі выяўляюць нездаровую цікавасць да падобных лялек сваіх сястрычак. Так што гэту ляльку чакала горкая доля. Бачачы, што ёй ніяк не падыходзіць выява сціплай дзяўчынкы, і не жадаючы, каб яна дрэнна дзейнічала на дзіцяй, я яе адправіла... ў сметнік. Самае дзіўнае, што ніхто з дзіцяй дагэтуль пра яе не ўспомніў і не спытаў, дзе яна. Вось ужо, сапраўды, пустая цацка.

У гульнях выяўляюцца схільнасці дзіцяці, яго характар, кола яго інтарэсаў. Можа здарыцца, што яго будучая прафесія пачнецца з яго любімай дзіцячай гульні. Бо гульня выпрацоўвае ў дзіцяці вызначаны якасці і развівае яго здольнасці.

Так што няхай Навагоднія і Калядныя святы падарыць вамым дзецям толькі добрыя цацкі!

Вольга КАРОН, Г.Сэн-Максімен, Францыя.

Мова — літаратура — культура

У Мінску сабралася больш за 200 беларусістаў

16-17 лістапада ў Беларускім дзяржаўным універсітэце прайшла V міжнародная навуковая канферэнцыя “Мова — літаратура — культура” (да 80-годдзя прафесара Льва Міхайлавіча Шакуна).

У ёй прынялі ўдзел больш за 200 беларусістаў. Сярод іх Моніка Банькоўскі (Швейцарыя), Герман Бідэр (Аўстрыя), Аляксандр Баршчэўскі і Алена Глагоўская (Польшча), Андраш Золтан (Венгрыя), Герд Генчэль (Германія), Адам Мальдзіс (Беларусь) і іншыя.

Мерапрыемствы, прысвечаныя 80-годдзю з дня нараджэння вядомага мовазнаўца, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Льва Шакуна, былі арганізаваныя кафедрай сучаснай беларускай мовы філфака БДУ сумесна з Міжнароднай асацыяцыяй беларусістаў.

На першым пленарным пасяджэнні са змястоўным дакладам “Вывучэнне моўнага зруху ў часавай перспектыве (на даных апытання студэнтаў у Рэспубліцы Беларусь)” выступіў Антані Браўн, дацэнт універсітэта Браяма Янга (штат Юта, ЗША). З дакладам “Арэальная фразеалогія і арэальная лексікалогія (агульнае і спецыфічнае)” выступіў Валерыў Макіенка, прафесар Санкт-Пецярбургскага і Грайфсвальдскага ўніверсітэтаў (Расія-Германія).

У час канферэнцыі працавалі 14 секцый. Сярод іх — “Навуковая спадчына прафесара Льва Шакуна і сучаснае беларусазнаўства”, “Беларускі лінгвакультурны феномен: сутнасць, статус, дынаміка”, “Беларуская народная мова ў сучасным дыялекталогічным і дыялектаграфічным асэнсаванні”, “Нармалізацыя сучаснай беларускай мовы: вуснае і пісьмовае маўленне”, “Аспекты моўных даследаванняў” і іншыя. Акрамя таго, упершыню адбылося пасяджэнне “круглага стала” “Беларуская мова як замежная”, на якой былі разгледжаны праблемы вучэння беларускай мовы ў памежных навучальных установах.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Заканчэнне на стар. 15

Станіслаў Валодзька — паэт, які стварыў “Беларускі дом”

11 лістапада споўнілася 50 гадоў вядомаму беларускаму літаратару, беларусу з Латвіі Станіславу Валодзьку. Пра яго папулярнасць найбольш яскрава сведчыць і такі факт: песня “Беларускі дом” стала гімнам беларусаў зааемежжа. Рэдакцыя газеты “Голас Радзімы” шчыра віншуе Станіслава Віктаравіча і з гэтай нагоды зычыць яму здароўя і творчых поспехаў. Нашым жа чытачам прапануем інтэрв’ю са Станіславам Валодзькам.

— Спадар Валодзька, ваш прыклад сведчыць, што паэзія — гэта тое, з чым у душы нараджаецца чалавек? Інакш як патлумачыць, што беларускія паэты, як правіла, — людзі, якія выраслі далёка ад літаратурных колаў?

— Паэзія — Божы дар, Яго іскра, што даецца чалавеку невядома за што, незалежна ні ад якіх колаў, і можа быць пагашана Усывышнім, калі паэт не будзе паводзіць сябе па-людску... Але мае асроддзе сапраўды было далёкім ад прыгожага пісьменства.

Нарадзіўся я ў вёсцы Падольцы на Астрэвеччыне. Быў чацвёртым дзіцём у сям’і. Бацька мой Віктар Антонавіч так і не ўступіў у калгас, застаўся аднаасобнікам. Трымаў гчальнік, зарабляў на кусок хлеба, разорваючы агароды, пакуль у яго не адабралі каня за нядоімку (няўплату падаткаў). Бацька памёр, калі мне было дзевяць гадоў. Праз два гады, дасягнуўшы паўналецця, памёр брат Францішак. Мяне апякалі старэйшыя браты Яська і Фрэдзя. Не забудуцца гасцінцы і абновы, якія яны прывозілі мне, прыязджаючы дадому з заробкаў у Латвіі. Але і самому даводзілася дапамагаць маці па гаспадарцы, даглядаць пчол, збіраць лекавыя расліны. Маці мая Францішка Іосіфаўна была швачкай і вельмі хараша спявала. Ад яе мне перадалося замілаванне паэтычным песенным словам.

— А калі з’явіліся вашы першыя творы і публікацыі?

— Недзе ў класе сёмым. Спачатку цалкам пераймаў класікаў рускай паэзіі, а затым, калі настаўніца беларускай літаратуры Лілія Іванаўна выклікала цікаўнасць і да беларускай, стаў пісаць па-беларуску і, як не дзіўна, у маіх вершах пачалі прабівацца па-

расткі ўласных арыгінальных вобразаў. А мой першы верш “Вілія”, дакладней, чатырохрадкоўе з гэтага верша, упершыню было надрукавана ў “Астрэвечкай праўдзе”, калі я заканчваў дзiesiąты клас. Аб сваім канфлікце з настаўнікамі ў той час я распавядаў у “Голасе Радзімы” ў жыццёвай гісторыі “Школьны канфлікт”. Хоць я і закідаў рэспубліканскія рэдакцыі сваімі вершамі, першыя публікацыі там з’явіліся толькі праз год пасля майго вяртання з войска. Спачатку ў газеце “Чырвоная змена”, дзе ў прадмове Юрась

Свірка жадаў мне добрага шляху, папярэджваючы, што наперадзе будзь і асфальт, і брук, і каліяны. Затым вельмі парадавалі мяне падборкі ў часопісах “Беларусь” і “Малодосць” з благаславення Аляксея Русенка і Міколы Аўрамчыка. Пасля гэтага я атрымаў запрашэнне прыняць удзел у перадачы рэспубліканскага тэлебачання “Спявайце, юныя паэты”, якую вёў Кастусь Цвірка. Мой добразычлівы змяляк Адам Мальдзіс змясціў нататкі “Маладая рунь Астрэвеччыны” ў “Астрэвечкай праўдзе”, дзе вельмі цёпла адгукнуўся аб маіх паэтычных спрабах. Пасля таго мае вершы з’явіліся ў газеце “Літаратура і Мастацтва”, затым у часопісе “Неман”. Акрыпіла выказанне аб маёй творчасці Васіля Быкава ў зборніку твораў літаратараў Гродзеншчыны “Краю мой Нёман”.

А вось у часопісе “Польмя” ўдалося надрукавацца толькі ў жніўні гэтага года. З цэльнай успамінаюцца семінары маладых пісьменнікаў у Кара-

калькі разоў...

— А як прыйшлі да сваёй першай кніжкі і да наступных?

— Да сваёй першай кніжкі я ішоў даволі няпростым шляхам. Атрымаў добрую рэцэнзію ад Веры Вярбы на выданне свайго асобнага зборніка. І, каб паскорыць працэс выдання, па прапанове рэдактара Рыгора Барадзіліна ўвайшоў у калектыўны зборнік “Сцяжына” (1983 год) з вялікай падборкай пад назвай “На хвалях хвалявання”. Тут пад адной страхой былі вершы Навума Гальпяровіча, Галіны Булькі, Валерыя Маслюка. Вельмі добра адгукнулася аб маіх там вершах Данута Бічэль, змясціўшы ў “Ліме” рэцэнзію “У вялікі свет”. Хоць кніга выйшла ў серыі “Першая кніга паэта”, гэта публікацыя не расцэньвалася як асобная кніжка. І Саюз пісьменнікаў не прымаў мяне ў свае шэрагі. Толькі калі праз трынаццаць гадоў часопіс “Малодосць” у сваёй серыі выпусціў мой зборнік “У вачах Айчыны”, я быў прыняты ў пісьменніцкую супольнасць. Кнігі ж вершаў “Памяці гаючая трава” і “Обращение к сердцу” я выдаў у Латвіі ўласнымі намаганнямі, дзякуючы падтрымцы мецэнатаў.

— Вы пішце вершы, казкі прозаі і аповяданні для маленькіх чытачоў. Ці не вашыя дзеткі натхнілі на гэта?

— Дзіцячыя вершы сталі зрэдку прыходзіць да мяне незадоўга да нараджэння майго сына Алега. А з яго з’ўленнем на свет хутка выйшаў і мой зборнік дзіцячых вершаў “Бусяк”. А як нарадзіўся і стаў падрастаць мой сыноч Антошка, выдаў “Кальханкі і пацешкі для Антошкі і Алежкі”, “Чудесный котик”, “Калі ласка, казка!”, “Сказки и краски”, “Kotka-bosa larka”, “Сокровища”. Сапраўды, у тым немаляе заслуга маіх дзяцей. Антошка, калі я раскажваю яму аб задумцы напісаць нейкі твор, нават спрабуе прыняць удзел у яго стварэнні, падказаць сюжэтныя хадзі. А ўжо як крытык ён і зусім выдатны: не забывае пры нагодзе пахваліць свайго тату...

— Ці ўдаецца захаваць у дзеях беларускасць?

— Не зусім. Мама ж у іх руская, і дома мы размаўляем па-руску. Але беларускую мову яны разумеюць, асабліва калі мы прыязджаем да нашай радні на маю малую радзіму. Аднак я рад, што свайго малодшага нашчадка, якому зараз дзевяць гадоў, угаварыў пайсці ў беларускую нядзельную школу...

— Раскажыце, як пачалі нараджацца вашы песні і як складваецца іх лёс?

— Кожны паэт, відаць, марыць, каб яго вершы паядналися з музыкай. Такая мара яшчэ са школьных гадоў была і ў мяне. Аднак першая песня на мае словы “Гімн школе” была напісана Алай Снятковай, настаўніцай музыкі школы, у якой я працаваў намеснікам дырэктара па гаспадарчай частцы, калі мне было за сорок. Потым прафесійны латвійскі кампазітар Генрых Галіцкі, узяўшы мае вершы, напісаў “Прыляціць вясной сарока”, “О, дзіцінства маё”, “Я твая Купалінка”, “Древний Даугавпилс мой” і іншыя. Завязалася супрацоўніцтва з кампазітарамі Латвіі Маяй Калныняй,

Аляксандрам Рудзь, Юліяй Васільевай, Яўгенам Лівіцкім, Ірэнэй Цымбале, Станіславам Клімавым, Валерыям Булем, Эдуардам Вартаванам; з кампазітарамі Беларусі Аленай Атрашкевіч, Міколам Яцковым, Альбертам Белусем, Анатолемам Мядзведзевым. Гэтыя песні спяваюць вакальныя калектывы і салісты пакуль што больш у Латвіі, чым у Беларусі.

Найбольш спрыяльны лёс у песні “Беларускі дом” кампазітара Аляксандра Рудзь на мае словы. Прыемна было атрымаць нядаўна добрую вестку ад беларусаў Астаны, што ў Казахстане. Мы вельмі рады, што наша песня так добра прымаецца і што ў іх ёсць магчымасць запісаць гэту песню на дыск. У нас у Даўгаўпілсе яна ўжо запісана ў выкананні мясцовага ансамбля “Купалінка” і саліста Паўла Прозара і ўключана ў дыск песень на мае вершы пад назвай “Верю в свою звезду”...

— А якое месца ў вашым жыцці займае грамадская дзейнасць? Вы сталі ля вытокаў “Уздыму”, з’ўляецца аўтарытэтай асобай у беларусаў Латвіі...

— Разам са сваімі сябрамі, свядомымі суайчыннікамі, я прыклаў нямала намаганняў, каб беларусы Даўгаўпілса аб’ядналіся ў суполку і яна была зарэгістравана ў Міністэрстве юстыцыі (і нават назва прыжылася, прапанавана мною), каб у нас было сваё памяшканне, а затым і Цэнтр беларускай культуры, каб пры нашым таварыстве дзейнічаў ансамбль “Купалінка”, прадавала Беларускае нядзельнае школа. Гэта ў першую чаргу і дае спадзяванне на тое, што наша беларуская справа будзе мець паслядоўнікаў. А больш года таму я са сваімі аднадумцамі ўзяў на сябе смеласць стварыць Асацыяцыю творчай інтэлігенцыі Даўгаўпілса, якую і ўзначальваю. Клопатаў значна прыбавілася, аднак і перспектывы таксама стала больш...

— Што змянілася ў вашым жыцці і стаўленні да праблем беларускай дыяспары ў апошні час?

— У першую чаргу хачу адзначыць добрыя да нас адносіны латвійскіх улад як на рэспубліканскім, так і на гарадскім узроўнях. У апошнія гады нам значную матэрыяльную і маральную падтрымку аказава Міністэрства па асобых даручэннях па справах інтэграцыі Латвіі: яно садзейнічае правядзенню Дзён беларускай культуры, абрадавых свят, творчых вечарын, выданню кнігі і дыскаў песень. Для гэтага патрэбна пісаць міні— і макрапраекты і рабіць справядачы аб іх ажыццяўленні, чым займаюся я. Вялікай пахвалы вартае і фінансаванне Цэнтра беларускай культуры гарадской Думай. Генеральнае консульства Беларусі ў Даўгаўпілсе таксама нам дапамагае. З боку Беларусі чакаем прыняцця Закона аб суайчынніках за мяжой. Радуе, што мой творчы вечар у Мінску ўключаны ў планы мерапрыемстваў Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў, Міністэрства культуры Беларусі і таварыства па сувязях з суайчыннікамі за мяжой “Радзіма”. Так што да сустрэчы ў Мінску!

Алена СПАСЮК.

Візітоўка

Алена СПАСЮК, рэдактар аддзела. Працуе ў газеце “Голас Радзімы” з 1992 года. Піша ў асноўным на сацыяльныя тэмы. Рэдагуе, фарміруе інфацэнтр на сайце газеты BELARUS 21.BY — “Вітае Беларусь!”

“Голас Радзімы” ў маім жыцці

Калі рэдактар прапанавала прадставіць сябе як журналіста “Голасу Радзімы”, усё думала, што ж пра сябе напісаць? Ну працягу тут амаль 15 гадоў, як аказалася, больш за ўсіх сваіх сённяшніх калегаў, займаюся Інтэрнэт-версіямі, інфацэнтрам “Голасу Радзімы”, пішу пра людзей і падзеі. Што ж яшчэ? А вось што — уся мая працоўная біяграфія ўмяшчаецца ў адну фразу “Працягу ў “Голасе Радзімы”. Таму і дазваляю зараз сабе больш лірыкі, чым звычайна.

Упершыню прыйшла сюды зусім юнай, мне не было і 20. Зараз маёй дачцэ 11. Будучы студэнткай 2-га курса БДУ, выпадкова купіла газету ў кіёску. Мне спадабалася яе інтэлігентнасць, гістарычная, нацыянальная, краязнаўчая накіраванасць, добрая беларуская мова. Потым папрасілася на практыку ў газету. Калі ўвайшла ў кабінет да галоўнага рэдактара Вацлава Генрыхавіча Мацкевіча, ён устаў, каб сказаць мне добры дзень. Я ахнула пра сябе і падумала, што пра такога кіраўніка можна марыць. Потым, дарэчы, упэўнілася, што гэты чалавек — сапраўдны джэнтльмен, галантны заўсёды. І ён застаўся ў маіх успамінах адным з тых людзей, якія не расчаравалі ў жыцці і пра якіх можна смела сказаць — інтэлігент.

Дзякуючы яму, намесніку рэдактара Дзіяне Чаркасавай, Таццяне Антонавай, патроху расла. Патрэбен быў час, каб для мяне, дзяўчыны, якая скончыла рускамоўную сталічную школу, натуральна стала пісаць на беларускай мове. Гэтыя людзі адкрылі для многіх незразумелае 15 гадоў таму слова “дыяспара”. Можна сказаць, што яны навучылі мяне паважаць намаганні чалавека, які захоўвае сябе беларусам на чужыне. Колькі імёнаў, колькі лёсаў!

Потым насталі іншыя часы для “Голасу Радзімы”. Адно з самых яркіх уражанняў — наша механічная (!) друкарская машынка саступае месца камп’ютэру! Наталя Салук, стаўшы галоўным рэдактарам, адразу пачала рабіць тое, без чаго немагчыма было сучаснае выданне — тэхнічнае перааснашчэнне. Гэты крок адкрыў новыя перспектывы, і ім нельга было не радавацца. Праз некалькі гадоў газета пачала выдавацца ў колеры. З’явіўся Інтэрнэт-праект газеты “Вітае Беларусь!”. Такім чынам, колькасць чытачоў значна павялічылася: нас наведваюць Інтэрнэт-чытачы са 101 краіны. І я мела прамое дачыненне да інфармацыйнага цэнтра газеты — адбірала матэрыялы, рэдагавала і “закачвала” ў Інтэрнэт.

Але ж пра “Голас Радзімы” ў маім жыцці. Тут адбылося знаёмства з такой колькасцю людзей! Многія пакінулі незабыўны след у маёй душы. І я ўдзячная тым, з кім працягу зараз, — добрым людзям, якія ведаюць сваю справу і валодаюць чалавечай спагадлівасцю. Удзячная тым, з кім прадавала раней, — Ірыне Казловай, былому стыль-рэдактару, Дануце Ракавец, тэхнічнаму рэдактару, Яўгену Казоле, фотакарэспандэнту — за жыццёвую і творчую навуку.

Леанід МАРАКОЎ

Настаўніца англійскай

Апавяданне

Настаўніца англійскай мовы Ася Іосіфаўна прыязджала ў школу на таксі. Заўсёды! На таксі вярталася і дадому. Грошы, якія яна траціла за праезд на работу і з работы, і яе зарплата былі прыблізна сувымерныя, але гэта настаўніца англійскай не надта турбавала. Яе муж, кандыдат навук і заслужаны вынаходнік СССР, працаваў калі не ў тры, дык у дзве змены дакладна, і Ася Іосіфаўна магла дазволіць сабе гэтую раскошу.

Перадвыпускны 9 “б” яна прыняла прыблізна з такім запасам ведаў: лепшыя маглі палічыць па-ангельску да дваццаці і з акцэнтам на мяжы зразумелага сказаць, якая гадзіна і якую частку сушы займае *Soviet Union*, дзяржава рабочых і сялян, апора міру і дэмакратыі ва ўсім свеце (чаму менавіта гэтую тэму з пятага па восьмы клас убівалі вучням у галаву тузін “англічанак”, што змяніліся за гэтыя гады, яны зразумелі якраз у дзевятым); горшыя — два другігодкі — Дрыжд і Сцяпурка — не ведалі па-ангельску ні слова. Але, гаворачы так, Санька трохі перагнуў палку. Адно слова яны ўсё-такі ведалі, нават два — *fuck you!*

З гэтых бойкіх слоў і павінна было пачацца класнае жыццё Асі Іосіфаўны. Павінна было — ды не пачалося. Калі гэтая прыгожая, з шыкоўнаю фрызурай і элегантнай постаццю жанчына ў крэмавым, з серабрыстаю аблямоўкаю касцюме зайшла ў клас, Саньку адразу ж стукнула ў галаву: шкада харахуці! Месяцы два, можа, і пратрымаецца — маладая ж, энергічная, поўная сіл.

Ася Іосіфаўна пратрымалася да выпускнога вечара, на што аніяк не спадзяваліся два зухі-другігоднікі. Англічанка ўзяла 9 “б” хард-рокам. Такага ўдару пад дых ніхто не чакаў. Зайшла ў клас на першы свой урок з невялічкім чамаданчыкам, чым вельмі ўсіх зацікавіла. Гэтым сваім чамаданчыкам яна і збытала карты другігоднікам, якія рыхтавалі ёй сваю сустрэчу. Дрыжду — прыдурку, істодзе без элементарных паняццяў аб прыстойнасці, сумленнасці і гонары, які мог так “заазоніць” клас, што хоць уцякай, і боўдзілу з бруднашэраю фізіяй і жоўтымі ад курэння зубамі і рукамі Сцяпурку, вялікаму аматару патрэніраваць кулакі на малодшых і слабейшых і па-заечы баязліваму перад дужэйшымі, што маглі пастаяць за сябе.

Сказаўшы звычайнае: *Morning*, Ася Іосіфаўна паставіла на стол чамаданчык, адчыніла.

— Ды гэта ж прайгравальнік! Прапусціўшы міма вушэй здзіўленне класа, яна выняла з

каляровага пакета з рэкламай элітарнай джынсавай фірмы *One* альбом *Led Zeppelin* са знакамітай *Immigrant song* (“Песня імігранта”) і паставіла дыск на прайгравальнік. Пасля невялікай паўзы ў клас, нібы гrom з маламкаю, уварваўся Плант і — застагнаў, загаласіў аб няшчаснай, бадзяжнай долі інашаземца, быццам схопіў клас за горла — усіх і адразу:

On we sweep with threshing oar,

*Our only goal will be the western shore.*¹

Добра, што вучні 9 “б” перакладу тады не ведалі. Ды не толькі яны. Бо нішто сабе мэта, ды яшчэ і заповітная!

Следам у *Friends* (у “Сябрах”) не дала апамятацца Пойджаравая гітара. Прарвалася, улезла ў душу і давай яе вярэдзіць, ірваць на кавалкі:

Bright light almost blinding,

black night still there shining,

I can't stop, keep on climbing,

*looking for...*²

Непараўнальная і непераймальная, стаўшая класікаю блюза, *Since I've been loving you* (“Таму, што кахаю”) увяла ўсіх у транс. Клас скамянеў, нібы прысуджаны да пакарання смерцю.

...How I love you, darling...

Since I've been loving you, I'm about to lose my worried mind...

Said I've been crying, my tears they fell like rain,

Don't you hear, don't you hear them falling,

*Don't you hear, don't you hear them falling.*³

Дабілі ўсіх маркотная *Tangerine* (“Мандарын”):

I was her love, she was my queen,

*And now a thousand years between...*⁴

і завадная, вясёлая *Bron-Y-Aur Stomp* (і як яе перакласці?):

Well if the sun shines so bright,

or on way it's darkest night

*The road we choose is always right, so fine...*⁵

Усе былі ашаломялены. Папершае, “жыўцом”, з пласцінкі, гук быў непараўнальны з тым пашорганнем і парываннем, якое ўдавалася вылавіць з прыёмніка. Плант нібы жывы паўставаў перад вачыма. Стаяў і гіпнатызаваў, загадваў, рабіў з намі ўсё, што хацеў. Сказаў бы ён: замрыце! — і ўсе замёрлі б, сказаў бы: памрыце! — і ўсе памёрлі б. Па-другое, так адкрыта — ды яшчэ ў школе! — слухаць забароненых лідэраў хард-рока *Led Zeppelin!*

Калі скончылася пласцінка, клас з палёгкаю ўздыхнуў: можна было перавесці дух пасля такой нечаканай атакі. Ажылі, повесялелі і два “факальшчыкі”: хутка ўрок скончыцца, а яны новую настаўніцу нават на тры літары не паслалі. Так можна і аўтарытэт страціць.

Але ім не шэнціла і далей. Англічанка моўчкі раздала вучням аркушы з тэкстам шчымылівай *Since I've been loving you*, растлумачыўшы, што гэта і ёсць іхняе хатняе заданне — вывучыць словы песні, — зачыніла сваю музычную шкатулку і пад крохкую цішыню выйшла з класа.

Дрыжд і Сцяпурка ачухаліся толькі тады, калі за настаўніцай плаўна зачыніліся дзверы. Скрыўшы вусны, каб выдаць свой камментар на такі выбрык англічанкі, яны ўжо гатовы былі адкрыць раты, ды тут у клас увайшоў дырэктар.

— Дзевяты “б”, прашу ўвагі. У якасці эксперыменту я дазволю новай настаўніцы даць вам паслухаць, як англійская мова гучыць у вуснах саміх англічан. Але толькі што мне далажылі, што ў класе адбыўся ледзь не цэлы канцэрт чужой нам заходняй музыкі. Гэта праўда?

Усе маўчалі.

— Ды пайшла яна... — пазмяінаму, нека ў падлогу прашыпеў Дрыжд, але дырэктар пачуў яго. Пачуў і супакоіўся. Ён лічыў, што ў школьнікаў не можа быць сяброўскіх адносін з педагогамі. Гэта значыць, настаўнікі павінны трымацца на пэўнай дыстанцыі ад вучняў, нават наганяць на іх страх. Фразу, кінутую двоечнікам, ён зразумеў па-свойму: не спадабалася класу новая настаўніца — ну і хай. Настаўнік павінен вучыць, а не падабацца.

Праз два дні, да наступнага ўрока англійскай мовы, клас падрыхтаваўся як мае быць. Ды і заданзеную на дом рэч *Led Zeppelin* усе цяпер успрымалі пайншаму. Мелодыя — добра, але калі ведаеш, пра што сляваецца... *Since I've been loving you, I'm about to lose my worried mind...* Каханне даводзіць мяне да вар'яцтва... Гэта табе не жартачка!

Толькі двое не вывучылі тэкст — Дрыжд і Сцяпурка. Але для іх гэта было не ў навіну. Незвычайным было іншае: другігоднікі не прыйшлі на ўрок. Парасомеліся, ці што? Дасюль ім падабалася, не зважаючы на двойкі і адзінкі, хадзіць у школу. У ёй яны адчувалі сябе каралямі, сяды-тады зрываючы сваю злосьць на малодшых. А тут ныйначай пабаяліся паказацца недарэкамі і

дурнямі, спалохаліся задання маладой настаўніцы. Бо нават дваровыя, старэйшыя за іх, хуліганы паважалі і сеё-тое ведалі з *Led Zeppelin*.

І гэта сталася штуршком да перамен. Калі на наступным пасля англійскай мовы ўроку Сцяпурка стукнуў кулаком у спіну выдатніка Валерку Крычалава, які сядзеў перад ім, той не адказаў ударам на удар, але кінуў нязвычайна для сябе слоўца:

— Адвалі!

Яно нібы апякло ўсім вушы і прымоўла павярнуцца да таго, хто яго сказаў. Бамбіза Сцяпурка спачатку разгубіўся, ды апамятаўшыся, кіннуўся да ніжэйшага за яго на галаву Валерку біцца — абараняць свой падмочаны аўтарытэт. Але — дарэмна! Справа і злева ад Валеркі і ззаду за Сцяпуркам як па камандзе сталі іншыя хлопцы. Яшчэ двое не далі выбрацца з-за парты Дрыжду. Адзін супроць чатырох — Сцяпурка ў такіх варунках здрыфту. Мала таго — нека адразу звяў і пасля размыўся прамяліў не сваім голасам:

— Пусціце... паку-курць...

Пусціце? Паку-курць? Глядзі ты, новае слова прыдумаў! Ідзі! Труці органы. Дыхай ядам, грам якога забівае каня.

З таго часу і перастаў клас баяцца другігоднікаў. А хутка і зусім пазбавіўся ад іх.

А пачалося ўсё з Асі Іосіфаўны і рокераў з *Led Zeppelin*. Нездарма, відаць, сталі яны класікамі пры жыцці.

Але гэта яшчэ не канец гісторыі.

У красавіку 19... Ася Іосіфаўна ад'язджала на зямлю заповітную. Няма патраціўшы грошай за здадзеныя авіябілеты, яна ўсё ж засталася са сваім класам да канца чэрвеня — канца экзаменаў. Здаўшы апошні, выпускнікі накіраваліся да Асі Іосіфаўны дадому: яна сыйшла трохі раней, пераканаўшыся, што ў класе ўсё о'кей.

Напярэдадні вучні склаліся, купілі добрага віна, цукерак, пернікаў, пакунак папяровак — любімых яблык Асі Іосіфаўны. Заўсёды вясёлая, кампанейская, яна ў той вечар была ў нейкай прастраты, а пры развітанні расплакалася — слёзы так і цяклі па яе мілым твары. Потым Санька зразумеў, што гэта былі слёзы шчасця, слёзы радасці за сваіх выхаванцаў. Яны тады не на жарт размахнуліся: гаварылі між

Візітоўка

Леанід МАРАКОЎ. Нарадзіўся ў 1958 годзе ў Мінску. Працаваў у газеце “Голас Радзімы” ў 1999-2000 гадах на пасадзе аглядальніка. У гэты час распачаў работу над складаннем трохтомнага энцыклапедычнага даведніка “Рэпрасаваныя літаратары, навукоўцы, работнікі асветы, грамадскія, культурныя дзеячы Беларусі”. Займаецца даследчыцкай працай, пісьменнік.

сабою і з Асяй Іосіфаўнаю толькі на англійскай.

Калі на развітанне загучала пранізлівая *Since I've been loving you*, Санька, ужо трохі захмялеўшы ад малдаўскага “Вішнёвага”, асмеліўся запрасіць любімую настаўніцу на танец. П'янкi пах яе духоў, блізкасць прыгожы і добрага твару, адчуванне праз вяртатку яе пышных грудзей ледзь не ўскружылі яму галаву. На шчасце, скончылася мелодыя, і ён не паспеў пацалаваць настаўніцу, на што ўжо быў рашыўся.

Муж Асі Іосіфаўны, усмешлівы рухавы дабрак з класічнаю, як у большай часткі вынаходнікаў, капою чорных валасоў, на развітанне паляпаў Саньку па плячы і сказаў:

— Смелы ты хлопец, нават занадта, далёка пойдзеш. — І дадаў, бы ўдакладніў: — Калі аспярожны будзеш.

Наконт “далёка” вынаходнік аказаўся празарліўцам. А наконт усяго астатняга...

Праз шмат гадоў пасля таго вызубраная пад прыглядом Асі Іосіфаўны англійская мова выраставала Саньку жыццё ў далёкіх Арабскіх Эміратах. Бездапаможна распластаны на гарачым, як патэльна, асфальце, які пад пякучым сонцам страціў нават свой колер, Санька ўжо адчуў касцістую руку, што спрабавала загрэбіці яго, але паспеў прашаптаць старою няголенаму арабу, які схіліўся над ім:

— *Help me... Heart... Tablets from in a breast pocket...*⁶

Праз тры тыдні, толькі-толькі вырваўшыся з бальніцы, а разам і з учэпістых рук яе Вялікасці смерці, Санька зайшоў у цэнтральную мячэць Дубаяў і аддаў належнае здароўю рабы Божай Асі Іосіфаўны Шчагляччык, сваёй настаўніцы, першаму каханню і завочнай выратавальніцы. У арабскай мячэці ён жадаў шчасця і доўгіх гадоў жыцця яўрэйскай прыгажуні.

Санька не ведаў, што тая, з касцістаю рукою, якая ўжо спрабавала драгнуцца да яго, зноў паглядзела ў ягоны бок.

¹ Пад стукат вёслаў мы мкіём да заповітнай мэты — берага Захаду (анг.)

² То слепіць яркае святло, то цьма няцерпна рэжа вочы,

Ды я спыніцца не магу, я ўсё ўзбіраюся і шукаю... (анг.)

³ Ты не ведаеш, як я кахаю цябе, дарэка...

Каханне даводзіць мяне да вар'яцтва, Я плачу, і слёзы мае капаюць, нібы кроплі дажджу.

⁴ Няўжо ты не чуеш гэты дождж? Няўжо ты не чуеш гэты плач? (анг.)

⁴ Я быў яе каралём, яна маёй каралевай, Але цяпер паміж намі — тысячагоддзі... (анг.)

⁵ Яркая сонца ці апраметная цемра чакаюць нас у дарозе... Але выбраны шлях — правільны... (анг.)

⁶ Дапамажыце... Сэрца... Таблеткі ў нагруднай кішэні... (анг.)

Восень... і іншыя КОТКІ

З такой назвай у сталічнай бібліятэцы Цёткі прайшлі літаратурна-музычная імпрэза і фотавыстава. Апошняя, дарэчы, пачалася арыгінальна — яшчэ ў гардэробе, дзе наведвальнікі пазнаёміліся з фотаэцюдам Аксаны Лунінец “Доўгая дарога да выставы”. У зале былі вывешаны і іншыя працы фотамастачкі. Сярод іх: “@-кі дасталі!!!”, “Хоць бы цень ад мышы” (на 9-ым паверсе), “Рудая багіра”, “Я нарадзілася тут” (назіранне за адлётам птушак).

Незвычайна пачалася і літаратурна-музычная частка. Вядучыя пачалі размаўляць з гледачамі на мове катой. Так бы і працягвалася, калі б паэтка Юлія Новік не спыніла пытаннем: “А што па-беларуску нельга?”, на якое вядучая здзіўлена адказала: “А мы што не па-беларуску мяўкаем?”

Так пачалося высвятленне, на якой мове размаўляюць каты. Зміцер Арцюх сцвярджаў, што на арабскай, паколькі гістарычная радзіма котаў — Егіпет, Юлія Новік чытала па-французску і рас-

павядала пра індаеўрапейскія карані мовы катой. Нарэшце вырашылі, што ўсе свячэньныя істоты (да якіх адносяцца і коткі) размаўляюць па-беларуску. Ім паэты чыталі вершы, пра іх расказвалі гісторыі, спевакі ім прысвячалі песні.

Найцікавейшую гісторыю пра песні і котаў распавёў вядомы беларускі паэт Леанід Дранько-Майсюк. Яна была звязана з восенню і сынам, які адмаўляўся ісці ў першы клас, пакуль бацька не напіша для яго верш. Паэту давялося склацаць пра мышку, котку і аладкі. Гісторыя настолькі захапіла маленькага Васіля, што ён нават заплакаў, але ж у школу ўсё ж пайшоў. Зараз ён не толькі яе скончыў, але і

інстытут культуры, вучыцца ў Акадэміі мастацтваў. Да таго ж з’яўляецца салістам гурта “Жаба ў каліне”, ад якога заўсёды ў захапленні публіка. Праўда, песьня пра катой у рэпертуары гурта чамусьці няма.

Фаварытам вечарыны быў сапраўдны кот — персідскі класічны Фанцік. З ім пазнаёміў паэт Ігар Клепікаў. Фанціку загадчыца бібліятэкі Рэгіна Багамолава ўручыла галоўны падарунак — найсмачнейшы кіцікэт. Другі падарунак — малако — атрымала паэтка Наталля Кучмель — за ці-

кава-
выя
афарызмы і
вялікую любоў да

катой. Аксана Спрычан пашкадавала, што яе котка Восень прысутнічала на вечарыне толькі візуальна — на фотаздымках. Але ж увагі Восень усё ж атрымала больш, бо фотавыстава экспанавалася ў бібліятэцы два тыдні.

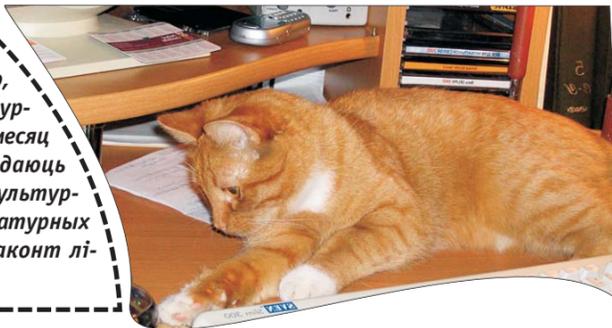
Дзеціям спадабаўся паэт і бард Серж Мінскевіч, які не толькі выдатна чытаў свае вершы, але і падпісаў нядаўна выпушчаную кнігу “Прыгоды Какоса Маракоса”. Па кнігу, дарэчы, была вялікая чарга. З вершамі пра катой і для катой выступілі таксама паэты Зміцер Вішнеў, Віка Трэнас, Фелікс Баторын.

На развітанне ўсе мелі магчымасць пачаставацца найлепшым напоем котаў — малаком.

НА ЗДЫМКАХ: вядучыя каты — Зміцер АРЦЮХ і Аксана СПРЫНЧАН; паэты Леанід ДРАНЬКО-МАЙСЮК і Фелікс БАТОРЫН; котка Восень. Фота Вадзіма КЛІМОВІЧА.

Візітоўка

Паласа “Паэтычны чацвер” выходзіць з сакавіка 2006 года. Вядучыя — паэты Зміцер АРЦЮХ і Аксана СПРЫНЧАН — расказваюць пра маладу беларускую паэзію, знаёмяць з аўтарамі суполкі “Літаратурнае прадмесце” і новымі вершамі. Штомесяц у фотаздымках і рэпартажах распавядаюць пра літаратурныя вечарыны, падзеі культурнага жыцця, даюць слова сябрам літаратурных аб’яднанняў, выказваюць свае думкі наконт літаратурнага працэсу замежжа.

Юлія НОВІК

***

Гэты дзень і ўжо наступны
У куфэрку ляжаць на дне.
Ды фальшывы прыйшоў
заступнік
І пачуцці прадаў танней.

Котка белая пагуляла —
Поўсць на чорны

сышла дыван.

Пэўна, светлага будзе мала —
Хопіць мне і не хопіць вам.

Віка ТРЭНАС

Кацячы гарадскі раманс
самотніцай у тле чужой пшчоты
бо родны кут кату майму нямілы
чужыя кіпцюры зняславаць цноты
іх іншы звер забыць не мае сілы
па дахах працягнушы вандроўванне
прысніць мой кот, знясілены дарогай
шыкоўнай ноччу і апухлым раннем
дурным жыццём вясны маёй убогай
бялюткай лапкі палахлівы дотык
вось так к табе я ў думках залятаю
спачнеш ты ад згрызоты і брыдоты
дзе ўсе каты душою спачываюць

Аксана СПРЫНЧАН
З нізкі “Сястра мая — Восень”
***

Восень лашчыцца
аб ногі мае,
такая рыжая,
нібыта з Парыжа.
Як сумна яму
там беднаму дыхаць,
як добра,
што не нам там паставяць крыжы...
Полымя ў грубцы
імгненямі рыжымі
пшчотна скрадае
самоту маю...
А мама перабірае
маленькія рыжыкі,
такія рыжыя,

што думаю —
толькі тут
жыць рыжаму
шчасцю майму.

***

На каленях маіх
самотная Восень
адначывае —
стамілася,
праводзіць птушак
у вырай.

***

Восень спрабуе
з гітарай старою спрацацца
з-за струнаў.

Драпежная музыка
пераканання.

***

Восень на дзевятым паверсе
бачыць, як лётае неба
з птушкамі і аблокамі,
са сняжынкамі і самалётамі,
з пачварнымі хмарамі
і людскімі марамі,
часам людскімі,
а ў большым — пачварнымі...
І сёння ў Восені
новыя ёсць хваляванні —

Старонку падрыхтавалі Зміцер АРЦЮХ і Аксана СПРЫНЧАН.

Хада падзей ЗОРНАЯ ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

Прэзентацыя 2-га дапоўненага выдання энцыклапедычнага слоўніка “Беларуская міфалогія” адбылася на Лысай Гары блізу Заслаўя невыпадкова. Яна не толькі найзнакаміцейшая Лысай Гары ў Беларусі (існуе больш за сотню ўзгоркаў з такімі назвамі), але і артыкул пра гэту мясцовасць апынуўся ў самай сярэдзіне даведніка. А да таго ж і складальніца кнігі Ірына Клімковіч мае лецішча ля падножжа сакральнай мясціны.

Аўтары “Беларускай міфалогіі”, што ўпершыню далі максімальна поўную на сённяшні дзень карціну протабеларускай мадэлі свету, не служаліся правесці ноч на Лысай Гары. Не было вусцішна з імі і музыкам і пісьменнікам Ярашу Малішэўскаму, Зміцеру Сідаравічу, Аляксею Галічу, Уладзіміру Някляеву, Сяргею Верацілу, тым болей, што часам у водсвеце вогнішча яны самі нагадвалі нячысцікаў, апісаных у слоўніку. Добра павесяліўся і Лесавік (Дабраход, Дабрахожа, Верасовы Дзядок, Лясны Дзед, Лясун, Часной Леса), прымусіўшы блукаць па сваіх уладаннях некаторых удзельнікаў прэзентацыі, але ўрэшце рэшт стомленыя гараджане былі толькі ўдзячныя за свае начныя прыгоды.

Прыносіць жа ахвяру Лысай Гары было вырашана на захадзе сонца наступнага дня. Пад гукі дуды і дарбукі Ірына Клімковіч аддавала на працяганне вогнішча “чорныя словы”. Згарэў у агні рукапіс з артыкуламі Таццяны Валодзінай, Уладзіміра Васілевіча, Людмілы Дучыц, Эдварда Зайкоўскага, Уладзіміра Конана, Ліі Салавей, Сяргея Санько і іншых беларускіх навукоўцаў.

Але засталася КНІГА, разгарнуўшы якую вы даведзецеся, што чацвер — спрыяльны дзень не толькі для чытання газеты “Голас Радзімы”, але і для пачатку пабудовы хаты, квашання капусцы на зіму, запрашэння гасцей на вясельле, выканання любоўных нагавораў (прысусак). А нельга ў чацвер... Верце ці не, але чытайце самі.

“Восень варожыць на сінх астрах”

Букет сінх астраў, сатканы з
апладысmentaў, усмешак і
пшчотных позіркаў, атрымалі
удзельнікі вечарыны, што прайшла ў
сценах унітарнага прадпрыемства
“ДЫЭКАС” (Мінск).

Гэта першая за дзесяць гадоў існавання навукова-тэхнічнай рэспубліканскай установы паэтычная сустрэча. Калі рыхталіся да яе, здавалася, што людзі, якія ўвесь час займаюцца кранамі, ліфтамі, катламі, словам — жалезам, будуць абьякавымі да паэзіі. Але ўсё выйшла наадварот. Гэта пацвердзіў і дырэктар Анатоль Глаголеў, які вельмі любіць вершы і прывівае любоў да прыгожага ў сваіх падначаленых. Можна таму прысутнага на вечарыне музыку Яраша Малішэўскага ўсе слухалі з асаблівым задавальненнем. А ў канцы сустрэчы падыходзілі, каб патрымаць у руках і распытаць пра паходжанне такіх музычных інструментаў, як акарына, дуда. Смялейшыя спрабавалі іграць.

Не абышлося і без літаратурнай варажбы па кнігах “Вершы ад А.” і “Вясна ў кароткім паліто...”. Тыя, хто задаваў пытанні, засталіся задаволенымі, бо паэты ніколі і нікому кепскага не жадаюць.

Калектыў УП “ДЫЭКАС” мяркуе яшчэ ладзіць сустрэчы з паэтамі і паэзіяй, каб зноў апынуцца ў чароўным свеце беларускага слова.

нібыта апошні лісток
на небе гайдаецца ветах,
тажкае сэрца —
вось-вось абарвецца,
ды хмары яго прытрымалі,
абяцаюць бясконцыя крылы,
і Восень нарэшце заплушчыла вочы,
каб у восенскім сне палётаць.

***

Прытуліся да мяне,
як гітара да гітары.
І можна нават не іграць,
і спяваць не трэба нам.
І дыхаць будзем ціха-ціха,
так, каб Восень не пачула,
не прыйшла і рыжай лапай
бел-чырвона-белы след
не пакінула на нас.

Зміцер АРЦЮХ

***

На століку дзве свечкі, вершы Цёткі.
Ты іх чытаеш сёння не адна.
Ля ног тваіх маўкліва Восень (котка).
Яна ад вершаў, быццам ад віна.

Закрыеш кнігу. Котку на калені.
Свае верлібры будзеш ёй чытаць.
“У парку стомленым” зіму на восень
зменіш.
“Сухое лісце” трэба ж перабраць.

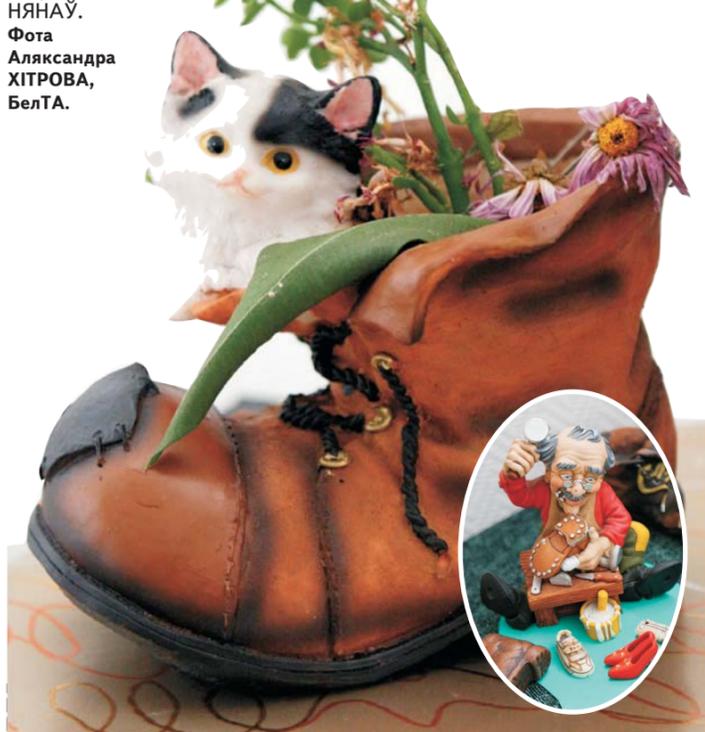
Такія розныя чаравічкі

Незвычайную калекцыю сувенірнага і мініяцюрнага абутку сабраў віцебскі прадпрымальнік Галуст Аганджанянаў.

Больш за 160 экспанатаў з розных краін свету налічваецца ў яго калекцыі: скураныя чаравікі, крышталёныя туфлікі, фарфоравыя чаравічкі і многае іншае.

Цяпер яго выстава экспануецца ў Оршы. НА ЗДЫМКУ: Галуст АГАНДЖА-НЯНАЎ.

Фота
Александра
ХІТРОВА,
БелТА.

Пакаленне Next

Каця Пястова здольна абняць неабдымнае

З Кацяй Пястовай, вучаніцай 7-га класа адной з сярэдніх школ горада Асіповічы, я сустрэлася невыпадкова. Ад знаёмых даведалася пра яе захопленне — збіраць каляндарыкі. Час ад часу сама перадавала для яе некаторыя. Мне заўсёды было цікава пабачыць калекцыю дзяўчынкі, даведацца, адкуль такое хобі? І вось мы пазнаёміліся.

Каця расказала, што пачала збіраць каляндарыкі пасля таго, як аднойчы на шафе знайшла старую калекцыю маці. Яна аказалася не вельмі вялікая: усяго некалькі дзесяткаў экзэмпляраў, але якіх! У асноўным яны выраблены ў 50-60 гадах мінулага стагоддзя. Але для дзяўчынкі, якая нарадзілася ў сярэдзіне 90-ых, — гэта сапраўдная рэліквія. З таго часу Каця пачала збіраць каляндарыкі сама. Зараз у яе шэсць вялікіх альбомаў. А ў іх ёсць на што паглядзець: каляндарыкі рознай тэматыкі і жанраў. Прадстаўлены жывёльны і раслінны свет, старажытныя гарады і мястэчкі Беларусі, помнікі архітэктуры, знакамітыя людзі, рэкламныя календары беларускіх прадпрыемстваў і фірмаў і шмат іншага. Калі гартуеш старонкі альбомаў, перад вачамі паўстае амаль што паўстагоддзе гісторыі нашай Радзімы. Менавіта таму да Кацінага хобі далучыліся не толькі бацькі, але і сябры, і проста знаёмыя гэтай сям'і.

Пазней у гутарцы Каця прызналася, што калекцыяніраванне — не самае галоўнае яе захопленне. Больш за ўсё яе прываблівае музыка. Калі дзяўчынцы было шэсць гадоў, яна захапела навучыцца іграць на фартэпіяна і папрасіла маці адвесці яе ў музычную школу. Каця за тры гады вывучыла настолькі складаны твор, што яе адразу ж прынялі, хоць спачатку выкладчыкі прапанавалі прыйсці праз два гады, бо ў яе былі тады вельмі маленькія рукі. Дзяўчынца скончыла на "выдатна" шэсць класаў музычнай школы і ўжо зараз сама складае мелодыі, спрабуе падбіраць пад іх вершы. Каця вельмі любіць спяваць, яна займаецца і танцамі.

Дарэчы, часта асіповіцкія дзеці становяцца лепшымі на раённых конкурсах.

Акрамя музыкі, Кацярыну вабіць спорт. Вельмі шкадуе, што не можа займацца ўсімі тымі відамі, якімі хоча. Аднак прымае актыўны ўдзел у камандных спаборніцтвах за гонар школы. Асобна займаецца таксама спартыўным арыентаваннем на мясцовасці. У гэтым годзе яна двойчы перамагла ў раённых спаборніцтвах, займала адпаведна першае і другое месцы ў асабістых першынствах.

Таленты дзяўчынкі на гэтым не абмяжоўваюцца. Каця прыгожа малюе. У яе шмат пейзажаў, нацюрмортаў, выяў сваіх фантазій. Яе карціны настолькі глыбокія, што нават бабуля, якая вельмі сур'ёзна ставіцца да творчых здольнасцяў унучкі, плануе арганізаваць першую выставу Каціных работ. На ёй таксама будуць прадстаўлены аплікацыі, якія дзяўчынка робіць у гуртку саломаліцення.

Нягледзячы на мноства захопленняў, якія патрабуюць шмат часу, бо займаецца Каця ўсім вельмі сур'ёзна, дзяўчынца выдатна вучыцца ў школе, шмат чытае дадаткова, самастойна асвойвае камп'ютэр. Але ўсё ж такі лічыць, што здольна рабіць яшчэ больш. Наперакор меркаванню бацькоў пра тое, што немагчыма абняць неабдымнае, пачала вучыцца іграць на гітары. Акрамя гэтага, работа з саломкай і прыроднымі матэрыяламі, а таксама спартыўнае арыентаванне прымусілі Кацярыну задумацца пра экалогію. Яна пачала вывучаць літаратуру па гэтай тэме, а яе навукова-даследчая работа адпраўлена на рэспубліканскі конкурс юных экалагаў.

Калі размаўляла з Кацяй, мне не раз прыходзіла думка, што гэта дзяўчынца і ёсць прадстаўніца новага пакалення — акселератаў, пра якіх так часта гавораць. Так гэта ці не — тэма асобнай гутаркі, але тое, што на таленты дзяўчынкі своечасова была звернута ўвага, не выклікае сумненняў. Бацькі, хоць і шкадуць дачку, вельмі ганарацца яе поспехамі, дапамагаюць ва ўсіх пачыненнях. Не забараняюць эксперыментуваць: нават залазіць ў сістэмны блок камп'ютэра дазваляюць.

Пасля ўсяго пачутага ў мяне склалася ўражанне, што ў Каці застаецца часу на дзіцячыя свабоды і гульні. Але дзяўчынца запэўніла, што ёй удаецца і на двары з сябрамі пагуляць, пакатацца на веласіпеды і на роліках, пагуляць у бадмінгтон. Адзінае, аб чым шкадуе Каця, што ў сутках усяго 24 гадзіны, а паспець зрабіць хочацца так многа!

Кацярына НЕМАГАЙ.

Данія Застаюся беларускай

— Пачатак на 11-й стар. —

пяць разоў меншая, чым тэрыторыя Беларусі, а народу тут усяго толькі пяць мільёнаў. Мову сваю датчане вельмі берагуць, ганарацца ёй.

І ведаеце, чаму гэта іх любоў да мовы навучыла мяне?

Паважаць маю родную мову.

Вольга НАЙДЭЛ

Голас твой

Толькі вочы заплюшчу,
Зноў твой голас пачую.

Хто ты? Дзе ты?

Сумую... Балюча шкадую...

Апынулася там,

Дзе цябе са мной побач няма.

З гэтай стратай жыву.

Ну а ты, як жа ты без мяне?

Як пад ранак прачнуся,

То малюнак убачу.

Ён хвілінай праскочыць,

Я яго не трываю.

Што там? Дзе гэта?

Усё, што было, то было,

І яно не вернецца.

Толькі ў думках маіх застаецца.

Я на зоркі гляджу

Кожны вечар і ноччу.

— Залатая, радная, прабач!

Я з табой размаўляю,

Размаўляю на мове маёй і твай.

Ты мяне разумееш, я цябе разумю.

Ты спяваеш, галосіш, распавядаеш.

Ты без голасу сама сябе не ўяўляеш.

Так, гады пралятаюць адзін за другім.

І хоць я не з табой, але ж голас не страчу.

Будзе голас той жыць

У істоце маёй, ды і ў дзехах маіх.

Гэта ж і часце такое —

Мець цябе, сумаваць па табе,

Ганарыцца табой і марыць

Здзейсніць штосьці такое,

Што будзе карысна табе

І народу таму, што з табой

І што за цябе.

Фэст савецкай кухні

Фэст савецкай кухні

Чарговай гадавіне Вялікай Кастрычніцкай Сацыялістычнай Рэвалюцыі прысвечаны новы ўнікальны праект аднаго з мінскіх кафэ — Фэст савецкай кухні.

На працягу трох месяцаў госці кафэ змогуць паспытаць упершыню або ўспомніць добра знаёмыя, але прызабытыя стравы, якія падавалі ў лепшых рэстаранах Мінска ў 60-70-ых гадах мінулага стагоддзя.

Ідэя арганізаваць Фэст савецкай кухні належыць аднаму з самых вядомых у сталіцы майстроў кухні, які больш за 30 гадоў прапрацаваў у самых прэстыжных рэстаранах беларускай сталіцы, — Зміцеру Сенчанку. Повар упэўнены, што ў савецкага часу свой асаблівы смак.

Падчас Фэсту савецкай кухні дзейнічае аўтарскае меню, адмыслова распрацаванае з удзелам дасведчанага майстара экстра-класа. У яго складзе — класічныя стравы: "Катлета па-кіеўску", "Шніцэль па-міністэрску", "Рыба па-маскоўску", салат "Сталічны", салат "Камчацкі" і іншая класіка жанру. Стравы гатуюцца з улікам строгіх стандартаў якасці, якія былі несумнеўнай годнасцю кулінарнай школы савецкага перыяду.

Адпавядае кухні і будынак. Фэст праходзіць у Цэнтральным ДOME афіцэраў — помніку архітэктуры 30-х гадоў мінулага стагоддзя, пабудаваным па праекце таленавітага і вядомага савецкага архітэктара Іосіфа Лангбарда. Дом афіцэраў — гэта яшчэ і адзін з культурных цэнтраў беларускай сталіцы, дзе, нягледзячы на змену эпох, заўсёды праходзяць лепшыя спектаклі, канцэрты і антрапрывы. Такая з'ява, як Фэст савецкай кухні, вельмі арганічна ўпісваецца ў стыль і імідж гэтага будынка.

Па словах аднаго з ініцыятараў правядзення фэсту Юрыя Разоўскага, трэба паважаць і цаніць сваю гісторыю. "Сёння ў мільёнаў людзей, чыя маладосць або сталасць былі звязаны з тым перыядам, засталася шмат светлых, пазітыўных і вельмі цёплых успамінаў. Многія памятаюць, як людзі ўмелі адпачываць і радавацца жыццю ў тая гады, і мы жадаем узнавіць хаця б часткова тую атмасферу. Фэст савецкай кухні — гэта наша даніна гісторыі, кулінарнай культуры савецкага часу, таму адмысловаму месцу, дзе праходзіць фэст. Гэта не толькі рэстараннае, але і культурны праект. Мы бачым у гэтым яго сацыяльную місію і спадзяёмся, што эксперымент будзе ўдалым", — адзначаў Юрыя Разоўскі.

Падчас фэсту ў кафэ дэманструюцца класічныя, любімыя многімі савецкія фільмы — камедыі Леаніда Гайдая, Георгія Данелія, Эльдара Разанова. Музыкальная праграма, якую прадстаўляюць музыкі кафэ, таксама распрацавана спецыяльна да фэсту: складзена на аснове папулярных мелодый савецкіх часоў. А па пятніцах гасцей сустракае шоу-дуэт "XXL", чые выступленне прымусіць усміхнуцца нават самых сур'ёзных наведвальнікаў.

Спорткомплекс "Сілічы" пад Мінскам.
Фота БелТА.

"Голас Радзімы": пра Беларусь – усяму свету

Плёну ў 2007 годзе. Будзем разам!

Студзень							Люты							Сакавік							Красавік							Май							Чэрвень																											
ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД																					
1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4				1	2	3	4	2	3	4	5	6	7	8				1	2	3	4	1	2	3	4	5	6								1	2	3												
8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11	5	6	7	8	9	10	11	9	10	11	12	13	14	15	7	8	9	10	11	12	13	4	5	6	7	8	9	10																					
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18	12	13	14	15	16	17	18	16	17	18	19	20	21	22	14	15	16	17	18	19	20	11	12	13	14	15	16	17	11	12	13	14	15	16	17														
22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25	19	20	21	22	23	24	25	23	24	25	26	27	28	29	21	22	23	24	25	26	27	18	19	20	21	22	23	24	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		25	26	27	28	29	30	
29	30	31					26	27	28					26	27	28	29	30	31	30							28	29	30	31				25	26	27	28	29	30		25	26	27	28	29	30																

Ліпень							Жнівень							Верасень							Кастрычнік							Лістапад							Снежань																																																														
ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД	ПН	АўТ	СР	ЧЦ	ПТ	СБ	НД																																																								
						1				1	2	3	4	5						1	2	1	2	3	4	5	6	7							1	2	1	2	3	4	5	6	7																																																						
2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12	3	4	5	6	7	8	9	8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	24	25	26	27	28	29	30														
9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19	10	11	12	13	14	15	16	15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31																																		
16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26	17	18	19	20	21	22	23	22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25	19	20	21	22	23	24	25	24	25	26	27	28	29	30	24	25	26	27	28	29	30	31																																									
23	24	25	26	27	28	29	27	28	29	30	31			24	25	26	27	28	29	30	29	30	31					26	27	28					26	27	28					31														31																																									

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Упаўнаважаны па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з сусветнымі «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Незалежнасці, 44.
Тэлефоны: (+375 – 17) 288 – 11 – 97 (гал./факс), 288 – 12 – 80, 284 – 76 – 56 (бухгалтэрыя), 288 – 17 – 82.
Галоўны рэдактар: 8029 – 6 – 88 – 17 – 82. E-mail: golas_radzimy@tut.by

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://www.belarus21.by>

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 1287 экз. Заказ 653Г. Падпісана да друку
5. 12. 2006 г. у 12.00.
Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім
комплексе. Знакам R пазначаны рэкламныя матэрыялы.
Адрукавана ААТ «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны
завулак, 3).
Паціць рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голас Радзімы», могуць не супадаць.
© «Голас Радзімы», 2006.